

Mogućnosti osnivanja zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani

Kašljević, Dijana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:122606>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER: IZVANREDNI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA
Ak. god. 2019./2020.

Dijana Kašljević

**Mogućnosti osnivanja zavičajne zbirke u Narodnoj
knjižnici i čitaonici Okučani**

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Ivana Hebrang Grgić, doc.

Zagreb, lipanj 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Narodne knjižnice	2
2.1. Djelatnost narodnih knjižnica	2
2.2. Zadaće narodnih knjižnica	3
2.3. Financiranje narodnih knjižnica	4
2.4. Narodne knjižnice u Hrvatskoj.....	5
2.4.1. Povijest narodnih knjižnica u Hrvatskoj	5
2.4.2. Matična djelatnost knjižnica u Republici Hrvatskoj	6
2.4.3. Dostupnost informacija o hrvatskim knjižnicama	8
3. Zavičajna zbirka.....	10
3.1. Zakonski i podzakonski akti o zavičajnim zbirkama u Republici Hrvatskoj.....	10
3.2. Sadržaj i vrste knjižnične građe u zavičajnoj zbirci.....	11
3.3. Nabava građe za zavičajnu zbirku.....	15
3.4. Obrada knjižnične građe u zavičajnoj zbirci.....	16
3.5. Zaštita knjižnične zavičajne građe	18
3.6. Rad na zavičajnim zbirkama i smještaj građe	19
4. Narodna knjižnica i čitaonica Okučani	21
4.1. Općina Okučani.....	21
4.2. Narodna knjižnica i čitaonica Okučani	22
4.3. Građa za zavičajnu zbirku	23
4.4. Znamenite ličnosti općine Okučani	25
4.4.1. Kamilo Kolb.....	25
4.4.2. Slavko Peleh.....	26
4.4.3. Kazimir Klarić	27

4.4.4. Ivan Picelj	27
5. Istraživanje korisnika narodne knjižnice i čitaonice Okučani o zavičajnoj zbirci.....	29
5.1. Cilj istraživanja i hipoteze.....	29
5.2. Metodologija istraživanja.....	29
5.3. Rezultati istraživanja	30
5.3.1. Opća pitanja o ispitanicima.....	30
5.3.2. Pojam „zavičajna zbirka“	33
5.3.3. Potreba za osnivanjem zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani	35
5.3.4. Korištenje građe iz zavičajne zbirke	36
5.4. RASPRAVA	40
6. Zaključak.....	42
7. Literatura.....	43
Popis grafikona	45
Prilog.....	46
Sažetak	49
Abstract.....	50

1. Uvod

Narodne knjižnice bi trebale osnivanje zavičajnih zbirki i prikupljanje građe za zavičajne zbirke kao i skrb o toj građi držati kao prioritet i jednu od svojih glavnih zadaća. Svaka zavičajna zbirka omogućuje kompleksnije istraživanje života, razvoja i stvaralaštva neke sredine. Zavičajna zbirka čuva kulturu i povijest ljudi s određenog područja i može nam pomoći pri izradi dokumentarnih filmova, znanstvenih radova i slično.

Kako bi prikazali značaj zavičajnih zbirki te mišljenje korisnika narodne knjižnice i čitaonice Okučani o istima ovaj rad je podijeljen u nekoliko cjelina. Prva cjelina bavi se narodnim knjižnicama općenito, kao jednim od najvećih osnivača zavičajnih zbirki. Druga cjelina govori o teorijskom djelu zavičajnih zbirki, opisuje njihovu definiciju, zadaće, građu, nabavu, obradu i zaštitu građe. Treća cjelina je istraživanje korisnika narodne knjižnice i čitaonice Okučani o tome koliko su upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“ te smatraju li opravdanim i potrebnim osnivanje takve zbirke u svojoj knjižnici.

2. Narodne knjižnice

Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA)¹ definira narodnu knjižnicu kao „organizaciju koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Ona osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje“. Osnovna namjena knjižnica nekada je bila da prikupljaju, organiziraju i čuvaju građu. Nekada su samostanske knjižnice građu čuvale samo za sebe te su se samo odabrani mogli njome koristiti. Iz navedenog možemo reći da narodnu knjižnicu možemo promatrati kao centar znanja nekog područja. O socioekonomskom statusu određenog područja ovisi razvoj knjižničnih usluga i službi na tom području. Tako se pojavljuje različit razvoj knjižničnih usluga i službi u različitim dijelovima svijeta, međutim IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice definiraju narodnu knjižnicu na osnovu nekih zajedničkih osobina narodnih knjižnica u svijetu.

2.1. Djelatnost narodnih knjižnica

Glavne djelatnosti narodne knjižnice kako ističe IFLA je „pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima kako bi zadovoljila obrazovne i informacijske potrebe te potrebe za osobnim razvojem, uključujući i razonodu i potrebe vezane uz slobodno vrijeme, kako pojedinaca tako i grupa. Također imaju važnu ulogu u izgradnji i razvoju demokratskog društva, omogućavajući pojedincu pristup širokom i raznolikom spektru znanja, ideja i mišljenja“.² Ljudi tijekom života imaju potrebu za obrazovanjem bilo da je ono formalno, tj. vezano za institucije npr: škole, fakultete i sveučilišta ili neformalno, vezano za obavljanje posla ili svakodnevnog života. „Narodna knjižnica treba osigurati građu na odgovarajućim medijima kao podršku formalnom i neformalnom obrazovanju te pomoći korisniku da se djelotvorno služi ponuđenim izvorima te mu omogućiti odgovarajuće uvjete za

¹ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin; 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 15.

²Isto, str 15.

učenje“.³Danas smo svjedoci postojanja velikog broja informacija. „Kao javna služba otvorena svima, narodna knjižnica ima ključnu ulogu u sakupljanju, organiziranju i korištenju informacija kao i u omogućavanju pristupa širokom rasponu informacijskih izvora“.⁴Jedna od djelatnosti narodnih knjižnica je i omogućavanje osobnog kreativnog razvoja pojedinca. „Knjižnica može osigurati pristup bogatim i raznolikim riznicama znanja i kreativnih postignuća pohranjenim na različitim medijima, a do kojih pojedinci sami ne mogu doći. Pristup djelima mašte i znanju važan je doprinos osobnom obrazovanju“.⁵ „Narodna knjižnica ima posebnu odgovornost u zadovoljavanju potreba djece i mladih. Ako se djeca već u ranoj dobi zainteresiraju za znanje i djela mašte, vrlo je vjerojatno da će kasnije u životu imati koristi od tih važnih elemenata osobnog razvoja, istovremeno obogaćujući sebe i povećavajući svoj doprinos društvu“.⁶ „Narodna knjižnica, također pomaže pri oblikovanju i održavanju kulturnog identiteta zajednice tako što surađuje s odgovarajućim lokalnim i regionalnim organizacijama pružanjem prostora za kulturne aktivnosti, organiziranjem kulturnih programa i brigom da kulturni interesi budu zastupljeni u fondu knjižnice“.⁷ U zajednicama u kojima je vrlo mali broj mjesta gdje se ljudi mogu susretati narodna knjižnica ima važnu ulogu i kao javni prostor i kao mjesto okupljanja. „Koristeći knjižnicu kao mjesto istraživanja, obrazovanja ili razonodu korisnici istovremeno stupaju u neformalne veze s drugim članovima zajednice i stječu pozitivna socijalna iskustva“.⁸

2.2. Zadaće narodnih knjižnica

Osnovna zadaća narodnih knjižnica je pružanje usluga korisnicima. Ključne zadaće narodne knjižnice koje navodi UNESCO-ov Manifest su:

- „Stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi,
- Podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i normalnog obrazovanja na svim razinama,
- Stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj,
- Poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi,

³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin; 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 16.

⁴ Isto. str. 18.

⁵ Isto. str. 19.

⁶ Isto. str. 20.

⁷ Isto. str. 20.

⁸ Isto. str. 21.

- Promicanje svijesti o kulturnom naslijeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija,
- Osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvodačkih umjetnosti,
- Gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti,
- Podupiranje usmene tradicije,
- Osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti u svojoj zajednici,
- Pružanje primjerenih obavijesnih službi mjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama,
- Olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i kompjutorske pismenosti i
- Podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno“.⁹

Sve veće i brže tehnološke promjene dovode do svakodnevne promjene zadaća i obveza knjižnice. Razvojem novih tehnologija dolazi do pohrane informacija na novim vrstama medija te su želje korisnika uglavnom usmjerene na nove medije i korištenje računala. Da bi knjižnice uopće postojale i mogle obavljati svoje zadaće neophodna su financijska sredstva.

2.3. Financiranje narodnih knjižnica

„Nakon što je društvena situacija u 19. stoljeću (niska cijena knjiga, velik broj čitatelja, ideja o slobodnom pristupu informacijama) konačno dovela do toga da knjižnice postanu javne ustanove stvaraju se i temelji podjele na vrste knjižnica koje i danas postoje (znanstvene, narodne, nacionalne, školske, sveučilišne, specijalne)“.¹⁰ „Prva vrsta knjižnica bile su nacionalne a nakon toga, druga vrsta knjižnice u 19. stoljeću bile su narodne ili pučke knjižnice.

Najveći problem narodnih knjižnica bilo je financiranje. U Engleskoj je 1850. godine donesen Public Libraries Act kojim se osiguralo trajno financiranje narodnih knjižnica iz sredstava gradskih uprava“.¹¹

Članak 29. Zakona o knjižnicama (NN 17/19) navodi da „sredstva za rad knjižnica uključuju sredstva za plaće, sredstva za nabavu građe, sredstva za programe, materijalne izdatke, stalno stručno usavršavanje knjižničarskih djelatnika i sredstva za zaštitu knjižnične

⁹ UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice.

URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (15.05.2020.)

¹⁰ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018.

¹¹ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018.

građe, kao i sredstva za investicije i investicijsko održavanje, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Sredstva za rad knjižnica osigurava osnivač^{.12} „Sredstva za posebne programe osigurava osnivač ali i tijela državne uprave ovisno o svom interesu i o djelokrugu u kojem se program ostvaruje. Sredstva također osigurava i knjižnica iz vlastitih prihoda, sponzorstvima, darovanjima i na drugi način u skladu sa zakonom“^{.13}

2.4. Narodne knjižnice u Hrvatskoj

2.4.1. Povijest narodnih knjižnica u Hrvatskoj

„Ilirske čitaonice kao preteče današnjih narodnih knjižnica u Hrvatskoj bile su kulturne ustanove u kojima su se okupljali pisci, izdavači i čitatelji. Prva čitaonica osnovana je u Varaždinu 1838. godine. Druga čitaonica je karlovačka osnovana iste godine, zatim je osnovana zagrebačka ilirska čitaonica. Knjige za početne fondove darivali su osnivači, a članovi su bili ugledne osobe iz javnog života. Čitaonice nisu bile samo mjesta za čitanje knjiga, novina i časopisa, bile su mjesta kulturnih okupljanja. Osim u navedena tri grada, ilirske su čitaonice osnovane u Križevcima, Đakovu, Osijeku, Krapini, Koprivnici, Slavonskom brodu i drugim gradovima. Iako ilrske čitaonice smatramo pretečama narodnih knjižnica, narodne knjižnice u današnjem smislu nastaju početkom 20. stoljeća pokretanjem pokreta za osnivanje narodnih knjižnica od strane Društva hrvatskih književnika. Godine 1902. osnovano je deset knjižnica, a 1904. osnovano ih je 150“^{.14}

„Nakon Prvog svjetskog rata dolazi do širenja pismenosti pa raste i broj knjižnica. 1937. godine u Savskoj banovini bilo je 1875 knjižnica. Za vrijeme NDH na prostoru cijele države bilo je više od 5000 knjižnica“^{.15} „Između dvaju ratova narodne knjižnice bile su pod nadzorom Ministarstva prosvjete koje je knjižnicama davalo upute kako knjižnice trebaju poslovati, ali nije bilo riješeno stalno financiranje. Nabava se temeljila na darovima. Većina narodnih knjižnica nisu bile samostalne ustanove već su djelovale u sklopu društava i udruga“^{.16}

¹² Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti.//Narodne novine 17/19. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html(15.05.2020.)

¹³ Isto.

¹⁴ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018. str. 145-146

¹⁵ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018. str. 171.

¹⁶ Isto. str. 172.

„Nakon drugog svjetskog rata osniva se veliki broj narodnih knjižnica s malim fondovima pa se njihov broj s vremenom smanjivao“.¹⁷,

„Važan događaj za razvoj hrvatskih knjižnica i knjižničarstva je donošenje Zakona o bibliotekama 1960. Godine. Tim zakonom stvaraju se pravni i financijski okviri za sve vrste knjižnica, osnivaju se matične knjižnice, donose se propisi vezani za zaštitu građe, Sveučilišna knjižnica mijenja naziv u Nacionalna i sveučilišna biblioteka“.¹⁸

2.4.2. Matična djelatnost knjižnica u Republici Hrvatskoj

„Jedinstveni sustav matičnih knjižnica koje obavljaju temeljne poslove matične djelatnosti djeluje na dvije razne:

1. Državna razina s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom kao središnjom matičnom knjižnicom Republike Hrvatske i
2. Razina koju čine:
 - a) Županijske matične narodne knjižnice i
 - b) Sveučilišne, odnosno veleučilišne matične knjižnice“.¹⁹

„Osnovna zadaća matičnih knjižnica u Republici Hrvatskoj je obavljanje stručnog nadzora, organiziranje i razvoj mreže knjižnica, unapređivanje stručnog rada u knjižnicama na načelima suvremene knjižnične teorije i prakse a radi što kvalitetnijeg obavljanja knjižnične djelatnosti u znanosti, obrazovanju, kulturi i društvu općenito“.²⁰

Prema Pravilniku o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj NN 43/2001 „Nacionalna i sveučilišna knjižnica obavlja sljedeće poslove matične djelatnosti:

- Izrađuje prijedloge planova, dokumenata i naputaka knjižnične djelatnosti i podastire ih Hrvatskom knjižničnom vijeću
- Osposobljava djelatnike matičnih knjižnica za obavljanje stručnog nadzora i potiče rad županijskih i sveučilišnih odnosno veleučilišnih matičnih knjižnica te nadzire njihov stručni rad
- Potiče i organizira trajno stručno usavršavanje djelatnika u matičnim knjižnicama,

¹⁷ Isto. str. 172.

¹⁸ Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018. str. 173

¹⁹ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43/01. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (16.05.2020.)

²⁰ Usp. Isto

- Izrađuje programe izobrazbe knjižničara te organizira savjetovanja, seminare i druge oblike stručnog rada
- Pruža izravnu stručnu pomoć i upute za obavljanje stručnih poslova u knjižnicama kada to knjižnice zatraže,
- Izrađuje upute i načela radi jedinstvenog obavljanja matične djelatnosti,
- Utvrđuje stanje i uvjete rada knjižnica te vodi razvojnu politiku u skladu s cjelokupni društvenim razvojem Republike Hrvatske
- U suradnji sa županijskim i sveučilišnim, odnosno veleučilišnim matičnim knjižnicama izrađuje godišnje i dugoročne programe matične djelatnosti u Republici Hrvatskoj
- Izrađuje analize stanja knjižnica u Republici Hrvatskoj na temelju redovitih godišnjih izvještaja i podataka koje dostavljaju županijske i sveučilišne, odnosno veleučilišne matične knjižnice“.²¹

Matičnu djelatnost za sve narodne i školske knjižnice u županiji obavlja županijska matična narodna knjižnica. Poslovi županijske narodne knjižnice su: temeljni i razvojni poslovi.

„Temeljni poslovi su:

- Nadzor stručnog rada narodnih i školskih knjižnica na području županije izravnim uvidom u njihov rad na temelju izvješća što ih knjižnice dostavljaju;
- Prati rad narodnih i školskih knjižnica u županiji, proučava njihovo stanje i potrebe, njihov ustroj i poslovanje;
- Savjetuje knjižnice i predlaže rješenja o stručnom radu;
- Potiče knjižnice na sustavnu izgradnju ukupnih zbirki, osobito zbirki na drugim medijima;
- Potiče suradnju među knjižnicama radi racionalnijeg djelovanja knjižničnog sustava i korištenja zajedničkih informacijskih izvora;
- Potiče stručno usavršavanje knjižničnog osoblja na području svoje matičnosti;
- Potiče i sudjeluje u zaštiti knjižne građe koja ima svojstvo kulturnog dobra ili raritetnog primjerka, a nalazi se u narodnim i školskim knjižnicama županije“.²²

„Razvojni poslovi županijske matične knjižnice su:

²¹ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43/01. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (16.05.2020.)

²² Usp. Isto.

- Izrada dugoročnih razvojnih planova pojedinih knjižnica i sustava knjižnica na osnovu njihovih stvarnih potreba;
- Skrb o izgradnji jedinstvene mreže knjižnica na području županije;
- Suradnja u projektiranju i opremi prostora narodnih i školskih knjižnica
- Pomoć knjižnicama pri uvođenju novog načina rada, novih oblika poslovanja, novih tehnologija i sl.;
- Predlaganje programa informatizacije pojedinih knjižnica;
- Organizacija savjetovanja, seminara i drugih oblika stručnog usavršavanja i trajnog obrazovanja knjižničnog osoblja;
- Suradnja u stručnim projektima koje na razini države pokreće Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu^{.23}

Novi Zakon o knjižnicama koji je donesen 2019. godine matičnom djelatnosti u Republici Hrvatskoj bavi se u članku 34. U tom članku navodi se: “sredstva za obavljanje poslova matične djelatnosti osiguravaju se u državnom proračunu“.²⁴

Mreža matičnih narodnih knjižnica Republici Hrvatskoj obuhvaća 20 matičnih knjižnica.²⁵

„Funkcija matičnosti u najvećoj je, ipak, mjeri provedena u školskim i narodnim knjižnicama, a pod okriljem Ministarstva culture Republike Hrvatske i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta“.²⁶

2.4.3. Dostupnost informacija o hrvatskim knjižnicama

„U upisniku knjižnica Ministarstva kulture Republike Hrvatske u svibnju 2020. godine registrirane su 192 narodne knjižnice“.²⁷ Ako promatramo broj narodnih knjižnica možemo zaključiti da svaki građanin može postati korisnikom narodne knjižnice koja je najbliža njegovu mjestu stanovanja. Međutim, postoje i područja u kojima iz raznih razloga ne postoje narodne knjižnice. U takvim područjima organizirana je služba mobilnih knjižnica. Prve takve pokretne knjižnice počele su s radom u Karlovcu i Rijeci, a zatim u Bjelovaru i Zagrebu.

²³ Usp. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43/01. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (16.05.2020.)

²⁴Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17/19. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html(17.05.2020.)

²⁵Portal matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2019/05/Mre%C5%BEa-mati%C4%8Dnih-narodnih-knji%C5%BEa-u-RH.pdf> (18.05.2020.)

²⁶Čelić-Tica, V.; J. Lešćić. Matična služba knjižnica u Hrvatskoj : povijest i nova paradigma. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4 (2014), str. 213.

²⁷Središnji državni portal. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=202&pregled=1> (20.5.2020)

„Danas u Hrvatskoj ima četrnaest pokretnih knjižnica, a bibliobusne službe ustrojene su u Gradu Zagrebu i devet županija: Primorsko-goranskoj, Zadarskoj, Koprivničko-križevačkoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Virovitičko-podravskoj i Međimurskoj“.²⁸ Narodne knjižnice pružaju korisnicima razne usluge počevši od najranije dobi. Mlađi korisnici najčešće koriste igraonice koje organizira knjižnica potičući tako kod djece kreativnost i prve čitalačke navike. Obzirom da knjižnice pružaju i razne multimedijske sadržaje najmlađi korisnici su redoviti posjetitelji knjižnica. U današnje vrijeme učenici trebaju internet kako bi uspješno rješavali svoje školske obveze te knjižnica svojim uslugama korištenja računala u tom smislu omogućuje svoj djeci da uspješno riješe zadatke bez obzira imaju li pristup internetu i računalo u svom domu. Također su usluge knjižnice kod učenika usmjerene na dostupnost i mogućnost posudbe lektirnih naslova. Narodna knjižnica treba omogućiti dostupnost literature na svim područjima znanosti kako bi korisnici koji se žele cjeloživotno obrazovati imali dostupnu literaturu. Korisnici starije životne dobi u najvećoj mjeri koriste knjižnične usluge kao mjesto susreta i dnevnog informiranja čitajući u čitaonici knjižnice dnevni tisak kao i stručne časopise ovisno o području interesa pojedinog korisnika. Narodne knjižnice organiziraju i razna događanja kao što su radionice, izložbe, predstavljanja knjiga i slične događaje za svoje korisnike.

„Prikupljanje statističkih podataka o poslovanju i uslugama narodnih knjižnica treba spomenuti jer je ono bitno za utvrđivanje opsega rada i usluga hrvatskih narodnih knjižnica, kao i za njihovo razvijanje i unapređivanje te za komuniciranje podataka o radu i rezultatima rada i o problemima u radu“.²⁹ Podaci se prikupljaju sa svrhom uvida u realno stanje narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. „Prikupljeni podaci podloga su samim knjižnicama za poboljšanje i proširenje usluga“.³⁰

„Nacionalna i sveučilišna knjižnica je pokrenula projekt Elektroničkog prikupljanja i obrade statističkih podataka, izvještavanja o poslovanju svih vrsta knjižnica i njihovo arhiviranje kako bi stvorila javno dostupnu bazu podataka na jednom mjestu. Podaci koji se tamo nalaze su relevantni i pouzdani“.³¹

²⁸ Bibliobusi. URL://http://bibliobus.gkc-pula.hr/?page_id=316 (20.05.2020)

²⁹ Usp. Lešćić, Jelica. Hrvatske narodne knjižnice u godini 2011. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55,3/4 (2012), str. 190. Dostupno na: file:///C:/Users/Knjiznica/Downloads/13vvh_55_3_4_lescic.pdf(20.05.2020)

³⁰ Usp. Isto, str. 215.

³¹ Sustav jedinstvenog statističkog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica. Dostupno na: <https://hk.nsk.hr/>(22.05.2020)

3. Zavičajna zbirka

Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu pojam zavičajne zbirke definiraju u užem smislu kao „sustavno prikupljenu, uređenu i obrađenu knjižničnu građu koja se svojim sadržajem odnosi na zavičaj, a u širem smislu joj pripada i građa koja je objavljena, tiskana ili nastala na teritoriju zavičaja“.³² Premda se izgradnja zavičajnih zbirki može provoditi u ustanovama koje prikupljaju i njeguju iz prošlosti sačuvana kulturna dobra, kao što su knjižnice, arhivi i muzeji, u cijelom svijetu najčešće se zavičajne zbirke izgrađuju u narodnim knjižnicama. “Važnost zavičajnih zbirki leži u čuvanju identiteta lokalne zajednice, te u pripadnosti jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj okolini, a upravo dobro organiziran fond zavičajne zbirke produbljuje znanje kulturnog stvaralaštva cjelokupne regije“.³³ Zakonski i podzakonski akti vezani za knjižničarstvo daju na potvrdu kolika je važnost zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama.

3.1. Zakonski i podzakonski akti o zavičajnim zbirkama u Republici Hrvatskoj

„Ustroj zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj reguliran je zakonskim i podzakonskim aktima. Kad je riječ o zavičajnim zbirkama u narodnim knjižnicama, sve odredbe, upute, zakoni i podzakonski akti koji se odnose na narodne knjižnice odnose se i na njihove zavičajne zbirke. Same zbirke se u tim dokumentima ne trebaju izriječno spominjati jer su zavičajne zbirke vrsni, odnosno niži pojam u odnosu na knjižnične zbirke koje su rodni, odnosno viši pojam“.³⁴ Novi Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti pojam zavičajne zbirke spominje u članku 38. i članku 39. u poglavlju o obveznom primjerku. Prema članku 39. Zakona o knjižnicama „svaki je nakladnik dužan besplatno i o svom trošku, najkasnije u roku od 30 dana dostaviti Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu dva primjerka publikacije u obliku u kojem je objavljena ili proizvedena, jedan primjerak Sveučilišnoj knjižnici u Splitu, te po jedan primjerak publikacija sveučilišnim knjižnicama u Osijeku, Puli i Rijeci, kao i u Mostaru te općeznanstvenim knjižnicama u Zadru i Dubrovniku“. Svaki nakladnik je također „dužan u roku od 30 dana dostaviti još po jedan primjerak građe

³²Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>(20.05.2020)

³³ Tošić Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu 1, 1(2010), 307-314. Dostupno na: <http://hrcaak.srce.hr/55005> (25.05.2020)

³⁴ Isto.

matičnoj knjižnici na području županije na kojoj je njegovo sjedište radi stvaranja zavičajne zbirke.“ Županijski obvezni primjerak je zakonska obveza na području županije sa svrhom stvaranja zavičajne zbirke sukladno članku 39. stavku 5. Zakona.³⁵ “Tiskar iz jedne županije koji tiska za nakladnika iz druge županije dužan je dostaviti primjerak građe matičnoj knjižnici u županiji u kojoj je njegovo sjedište“.³⁶ Članak 6. Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj kaže da bi svaka narodna knjižnica trebala imati zavičajnu zbirku. „U tu svrhu narodna knjižnica mora istraživati, prikupljati, obrađivati, pohranjivati i davati na korištenje knjižničnu građu o topografiji, povijesno gospodarskom i kulturnom razvitku područja na kojem djeluje. Ukoliko narodna knjižnica nema uvjete za provođenje aktivnosti vezanih za zavičajnu zbirku, zavičajnu zbirku mora imati nadležna županijska matična knjižnica ili neka druga knjižnica koja ima odgovarajuće uvjete“.³⁷

3.2. Sadržaj i vrste knjižnične građe u zavičajnoj zbirci

Građa u zavičajnoj zbirci se pojavljuje u različitim oblicima. Može se raditi o knjigama, časopisima, dijapozitivima i sl.

Sadržaj

„Svojim sadržajem građa zavičajne zbirke obuhvaća sadašnje stanje zavičaja, kao i svu povijest zavičaja“.³⁸

„Dvije su osnovne grupe građe zavičajne zbirke:

1. Publikacije koje se svojim sadržajem odnose na zavičaj,
2. Publikacije koje su izdane, tiskane ili nastale u zavičaju“³⁹

³⁵ Pravilnik o obveznom primjerku. // Narodne novine 66/2020. Čl. 2. St. 5. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_66_1318.html (19.08.2020)

³⁶Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17/19. Čl. 39. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html(26.05.2020.)

³⁷Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine br. 58/99. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (26.05.2020)

³⁸Tošić Grlač, S.; Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 53.

³⁹Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009.

„Općenito ona obuhvaća:

1. Sve što je objavljeno u zavičaju i njegovim značajnim ljudima kod nas i u svijetu,
2. Publikacije građana zavičaja bez obzira na mjesto izdavanja,
3. Publikacije objavljene na teritoriju zavičaja“.⁴⁰

„Publikacije izdane, tiskane ili nastale u zavičaju po izdavaču ili tiskaru su vezane uz zavičaj te ulaze u zavičajnu zbirku bez obzira na njihov sadržaj. Temelj za proučavanje povijesti knjige i tiskarstva je lokalna tiskarska djelatnost te će se u zavičajnoj zbirci naći sve što je tiskano na području zavičaja do 1945. godine. Nakon 1945. je došlo do ekspanzije tiskarstva i nakladništva te objavljena građa više ne svjedoči o kulturi određene sredine“.⁴¹

Vrste

Zavičajna zbirka sadrži sve vrste knjižnične građe u svim formatima i na svim medijima.

„U zavičajnu zbirku ulaze“⁴²:

1. Tiskane publikacije:

a) Monografske publikacije koje govore o zavičaju mogu biti:

- u cijelosti sadržajno vezane uz zavičaj,
- mogu sadržavati samostalne priloge o zavičaju (npr. zbornici),
- ili mogu sadržavati samo neke podatke o zavičaju (npr. enciklopedije, biografski leksikoni, bibliografije, udžbenici, putopisi itd.).

b) Monografske publikacije koje sadržajem nisu vezane uz zavičaj:

- knjige lokalnih nakladnika i tiskara - preporuča se sakupljati knjige tiskane zaključno s 1945. godinom. Poslije te godine došlo je do velike ekspanzije tiskarstva i njegove komercijalizacije pa tiskarstvo više ne oslikava kao nekada stupanj kulturnog razvoja jedne sredine,

- knjige znamenitih ljudi-umjetnika, znanstvenika, sportaša, političara i dr. koji po mjestu rođenja ili stanovanja pripadaju zavičaju. Preporuča se da knjižnice, s obzirom na

⁴⁰ Isto.

⁴¹ Isto.

⁴² Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (26.05.2020.)

teritorij koji pokriva zavičajna zbirka i koncentraciju uglednika na tom području, donesu interna pravila u kojima će biti definirano tko će od njih biti zastupljen u zbirci.

c) Serijske publikacije (časopisi, novine, godišnjaci):

- lokalne novine i časopisi koji su svojim sadržajem u cijelosti vezani za zavičaj,
- novine, časopisi, godišnjaci koji izlaze na području zavičaja, ali sadržavaju samo pojedine priloge o zavičaju jer su namijenjeni širem području,

- novine, časopisi, godišnjaci koji ne izlaze na području zavičaja, a donose članke o zavičaju. Tako će se u zavičajnoj zbirci naći mnogo pojedinačnih brojeva časopisa s člancima važnim za zbirku. Za razliku od časopisa, novine u kojima izlaze članci o zavičaju neće se unositi u zbirku, već će se pojedini članci izrezivati i stavljati u hemeroteku ili zbirku isječaka.

d) Sitni tisak

- od tiskanih dokumenata u zavičajnu zbirku ulaze plakati, letci, programi pojedinih priredbi, pozivnice, ulaznice, posjetnice koje se odnose na politički, društveni, gospodarski, kulturni i sportski život zajednice i doprinose cjelovitosti zavičajne građe.

2. Rukopisna građa

Od rukopisne građe najčešće se u zavičajnoj zbirci nalaze rukopisi znamenitih zavičajnika, njihova prepiska, dnevnici i bilješke. Rukopisna građa u zavičajnim zbirkama dokumentira život istaknutih pojedinaca i veoma je važan izvor za daljnje istraživanje.

3. Polupublikacije

-su interni dokumenti koji su se tiskali ili umnažali jeftinijim tehnikama u ograničenim količinama. Ta građa daje posebnu vrijednost zavičajnoj zbirci jer nije obuhvaćena Zakonom o obveznom primjerku. Ona se u knjižnicama nalazi isključivo u zavičajnim zbirkama ili eventualno u knjižnicama pojedinih ustanova.

Polupublikacije se dijele na:

- a) Društveno-političke polupublikacije (materijali sa sjednica, zapisnici, društveni planovi i proračuni, završni računi, itd.),

b) Polupublikacije pojedinih trgovačkih društava, ustanova i gospodarskih udruženja (katalozi, prospekti, sadržaji, programi, izvješća o radu). Važno je napomenuti da kod ove vrste građe treba vršiti selekciju i uzimati u obzir samo ono što ima trajniju vrijednost.

4. Kartografska građa

Kartografska građa obuhvaća sve vrste geografskih i tematskih karata koje se odnose na zavičaj. Tako će se u zbirci naći topografske karte, zatim geološke, povijesne, hidrografske, meteorološke, fitogenetske, zoografske, jezične, prometne i panoramske karte. U kartografsku građu ulaze i planovi gradova, urbanistički planovi, tlocrti i atlas (posebice regionalni).

5. Note

U zavičajnoj zbirci nalaze se note glazbenih djela, tematski vezanih uz zavičaj, kao i note najpoznatijih zavičajnih kompozitora.

6. Audio, vizualna i audiovizualna građa

- a) Zvučna građa - (gramofonska ploča, audio kazeta, kompaktni disk-CD) može biti glazbena ili govorna. Zvučna građa sadržava kompozicije lokalnih kompozitora, glasove lokalnih umjetnika-pjevača, narodnu glazbu zavičaja, književna djela o zavičaju, usmenu književnost (narodne pjesme, priče, zagonetke, pitalice nastale na području zavičaja), intervju s poznatim zavičajnicima, govore istaknutih političara, književnika i dr.
- b) Vizualna građa (grafike, crteži, portreti, reprodukcije slika, fotografije, razglednice, čestitke) također se prikuplja u zavičajnoj zbirci. Posebno mjesto u zbirci zauzimaju najstarije fotografije i razglednice jer su važan izvor za proučavanje kulturne povijesti određenog grada.
- c) Audiovizualna građa (video kazeta i DVD). U ovoj grupi nalaze se dokumentarni filmovi o zavičaju i njegovim ljudima, pojedine televizijske emisije, video zapisi značajnih kulturnih i sportskih događanja itd.

7. Elektronička građa

Raznovrsni sadržaji koji ulaze u zavičajnu zbirku mogu biti i u elektroničkom obliku. Elektronička građa je građa namijenjena uporabi pomoću računala. To su razni formati optičkih diskova (CD ili interaktivni kompaktni disk, CD-ROM ili kompaktni disk s iščitanom memorijom, foto Cd ili foto kompaktni disk).

8. Preformatirana građa

To je građa koja nastaje kad se određeni sadržaj prenosi s jednog formata na drugi.

Tri su glavna postupka preformatiranja građe: fotokopiranje, mikrofilmiranje i digitaliziranje.

Više je razloga zastupljenosti fotokopija, mikrofilmova i digitalnih oblika u zavičajnoj zbirci:

- nemogućnost nabave originalnog primjerka,
- smanjenje mehaničkog oštećivanja izvornika (pogotovo kada je riječ o novinama, rukopisnoj, staroj i rijetkoj građi u zavičajnoj zbirci),
- poboljšanje dostupnosti (mikrofilmske kopije i digitalizirani mediji mogu se distribuirati na lokaciji izvan knjižnice, uz mogućnost istovremenog pristupa za više korisnika“.

3.3. Nabava građe za zavičajnu zbirku

Prije samog sakupljanja građe za zavičajnu zbirku potrebno je provoditi kontinuirana istraživanja, potrebna je pouzdana dokumentacija, potrebno je pratiti tiskarsku i izdavačku proizvodnju te biti stalno u kontaktu s antikvarijatima, institucijama i privatnim osobama.

U zavičajnu zbirku trebaju ulaziti sva društvena, gospodarska, duhovna i politička zbivanja koja su zabilježena na bilo kakvom mediju a odnose se na zavičaj. Potrebno je izbjegavati nepotrebno opterećenje fonda tako da izbjegavamo ponavljanje istih podataka i činjenica o zavičaju.

Nabava za zavičajnu zbirku vrši se na uobičajena tri načina nabave građe u knjižnicama: dar, kupnja ili zamjena.

U popunjavanju zavičajnog fonda postoje dva tijeka nabave: tekući i retrospektivni. Obvezni primjerak je propisan Zakonom o knjižnicama i on ima veliku ulogu za tekuću nabavu građe. Tekuću nabavu je potrebno sustavno provoditi uz dobro planiranje, dok retrospektivna nabava ovisi o ponudi na tržištu. Kod početnog formiranja zavičajne zbirke tekuća nabava treba imati prioritet uz postupno retrospektivno popunjavanje fonda.

Kontinuirano popunjavanje zavičajne zbirke postiže se redovitim popunjavanjem oglednih primjeraka uz konzultaciju voditelja nabave i informatora za pojedinu struku. Dar kao oblik popunjavanja zavičajnog fonda od velikog je značaja kako zatekuću, tako i za

retrospektivnu nabavu. Posebno vrijedni mogu biti darovi pojedinaca, ustanova, udruga i organizacija. Kupnjom se nabavlja tekuća i retrospektivna građa. Oglašavanje u lokalnim medijima kao i akcije među korisnicima knjižnice također mogu biti načini nabave građe za zavičajnu zbirku. Zavičajna zbirka je jedina zbirka u koju je dopušteno ulaganje fotokopija uz pismeno odobrenje vlasnika ukoliko nam važni primjerci građe nisu dostupni ni na koji drugi način.

Zavičajna zbirka je jedina zbirka u knjižnici koja teži kompletnosti i iz zbog toga treba nastojati prikupiti svu postojeću zavičajnu građu bez obzira u kojem je ona obliku (knjige, serijske publikacije, zemljopisne karte, prospekti, planovi grada, note, CD-ovi) i sl. Fond zavičajne zbirke ima veliku vrijednost za proučavanje sredine u kojoj se nalazi i to je najraznovrsniji fond u knjižnici. „Prikupljanje i popunjavanje fonda zavičajne zbirke trajna je zadaća knjižnice“.⁴³

3.4. Obrada knjižnične građe u zavičajnoj zbirci

Građu zavičajne zbirke treba temeljito obraditi kako bi imali transparentnu i dostupnu građu u zbirci. Obrada građe obavlja se korištenjem računalnog programa. U Hrvatskoj je u uporabi nekoliko knjižničnih programskih rješenja koja pokrivaju cijeli proces obrade: inventarizaciju, sadržajnu obradu, katalogizaciju svih vrsta knjižne građe, bilo da je riječ o online katalogu ili klasičnom katalogu na kataložnim listićima.

„Obrada zavičajne zbirke slijedi osnovne smjernice i principe prema kojima knjižnica obrađuje svoj fond. To podrazumijeva:

1. Inventarizaciju (vođenje zasebnih knjiga za pojedinu vrstu građe),
2. Klasifikaciju (primjena sustava UDK),
3. Predmetna obrada (glavne smjernice za predmetnu i sadržajnu obradu),
4. Katalogizacija (primjena Pravilnika i priručnika za izradbu abecednih kataloga (1. i 2. dio) Eve Verone i međunarodne standarde za opis pojedinih vrsta građe),
5. Signiranje“.⁴⁴

Za svaku pojedinu vrstu građe u zavičajnoj zbirci vode se posebne knjige inventara. Monografske publikacije vodi se u jednoj knjizi inventara, serijske u drugoj, AV građa u trećoj,

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

elektronička građa u četvrtoj...itd. Ove knjige inventara razlikuju se u pojedinim rubrikama što ovisi o vrsti građe. Tako će se knjiga inventara za AV građu razlikovati od knjige inventara za tiskane publikacije, ona će sadržavati i rubrike Izvođači i Tvrtka. U rubriku Izvođači upisuje se prvih nekoliko izvođača ili se izdvajaju najznačajniji. U rubriku Tvrtka upisuje se naziv izdavača. U rubriku Napomena korisno je upisati + prilog ako je AV građa ili elektronička građa dodatno opremljena nekom knjižicom ili tekstovnim prilogom.

„Inventrne knjige su izuzetno važne zbog podataka o brojnom stanju kako ukupnog fonda zavičajne zbirke, tako i brojnom stanju pojedine vrste građe te zbog identifikacije svake jedinice građe. Inventarizacija se može raditi ručno ili računalno. Ako se vodi samo računalno potrebno je isprintati knjige inventara i zatim ih uvezati“.⁴⁵

„Građa zavičajne zbirke klasificira se po Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji. Važno je napomenuti da će građa koja se nalazi u zavičajnoj zbirci biti dublje razrađena od iste jedinice u općem fondu“.⁴⁶

„Kod predmetne obrade treba slijediti dva važna načela:

1. Predmetna odrednica treba biti adekvatna predmetu djela, ni šira, ni uža, i isti predmet treba uvijek biti iskazan istom predmetnicom,

2. Kako bi računalo moglo pretražiti građu po predmetnim odrednicama bez obzira na njihov redosljed unutar složene pedmetne odrednice na lak i jednostavan način potrebna je adekvatna programska podrška, stroga kontrola termina i jednoznačna upotrena interpunkcijskih znakova“.⁴⁷

„Odrednice i redalice formiraju se prema Pravilniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, svezak 1. Kataložni opis za monografske publikacije izrađuje se prema Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, svezak 2. Za sve ostale vrste građe primjenjuju se međunarodni standardi bibliografski opis ISBD. Zavičajna zbirka treba na svoju građu primijeniti najpotpuniji opis kao i Nacionalna knjižnica, jer ona za svoje područje predstavlja malu nacionalnu knjižnicu“.⁴⁸

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

Kod signiranja je važno obrtiti pozornost na specifičnosti pojedine vrste građe. Npr. kod AV građe signatura treba sadržavati, pored klasifikacije, autorske i naslovne oznake te oznaku vrste građe. Na naljepnici sa signaturom treba dodati i oznaku zbirke. Međutim, postoji građa na koju je zabranjeno lijepiti naljepnice s bar-codom, npr. razglednice, fotografije isl.. Kod njih signature pišemo olovkom na poledini naslovne stranice, zadnjoj stranici ili nekom drugom slobodnom mjestu na građi.

3.5. Zaštita knjižnične zavičajne građe

Svaka knjižnica bi u svom Pravilniku o radu trebala skrenuti pozornost na zaštitu zavičajne zbirke jer ona uz svoju znanstveno-dokumentacijsku i povijesnu vrijednost ima i praktičnu uporabnu vrijednost.

Zavičajnu građu treba čuvati u originalnom obliku. Građa bi trebala radi njezine zaštite biti smještena u posebnu prostoriju, posebne staklene ormare ili police. Za posebne vrste građe koriste se posebni ormari s ladicama.

Ostavštine i donacije se bez obzira na vrstu građe čuvaju kao jedna cjelina. Građa koja je rijetka i vrijedna treba se čuvati u trezorima.

„Temperatura prostorije u kojoj je smještena knjižnična zavičajna zbirka treba iznositi 15 / 16 do 18 °C, u radnim prostorijama 18 do 20 °C, a relativna vlaga zraka 60 do 70 %. Fotodokumenti pohranjuju se u prostorije s relativnom vlagom zraka od 40 do 50%. Fotografska građa pohranjuje se na nižoj temperature sa smanjenim izlaganjem svjetlu, UV-zračenju, atmosferskim i krutim zagađenjima. Zvučne zapise najbolje je čuvati na 18 °C i 40 % Rv, a optičke diskove ispod 20 °C i 40 % RV.“

„Optimalna jačina rasvjete u čitaonicama je 200 do 300 luksa, u spremištu 50 do 200 luksa, a ukoliko se knjižnična zavičajna građa koristi u izložbene svrhe ne preporuča se više od 50 do 70 luksa po osam sati dnevno tijekom najviše 60 do 90 dana.“

„Građa treba biti smještena u prostore osigurane od poplava. Prostoriju je potrebno zaštititi od požara. Također je potrebno jednom godišnje provesti dezinfekciju, dezinskciju i deratizaciju prostora u kojem je građa smještena kako bi zaštitili građu od nametnika i glodavaca.

Potrebno je pregledavanje građe svakih šest mjeseci kao bi se utvrdila eventualna oštećenja nastala na građi. Ukoliko utvrdimo da je došlo do oštećenja potrebna je restauracija građe⁴⁹.

3.6. Rad na zavičajnim zbirkama i smještaj građe

Za uspješno formiranje zavičajne zbirke potrebno je osigurati iskusnog voditelja i odgovarajući prostor. Potrebna je suradnja županijske, gradske i općinske knjižnice kako bi suradnjom izbjegli moguće propuste i nepotrebna dupliranja. Gradske i općinske knjižnice trebale bi se okrenuti prikupljanju građe usko vezane za svoje područje jer Župnijska matična knjižnica prema Zakonu o knjižnicama prima obvezni primjerak knjižnične građe tiskane na njenom području.

„U cilju što boljeg prikupljanja i evidentiranja građe o zavičaju, potrebno je surđivati sa svim kulturnim i javnim usanovama i pojedincima, građanima koji posjeduju vlastite knjižnice, te sa svima koji na bilo koji način mogu pridonijeti obogaćivanju zavičajne zbirke“⁵⁰.

Zavičajna građa treba biti odvojena iz općeg fonda knjižnice. O opsegu zbirke i prostornim mogućnostima knjižnice ovisi i smještaj te građe. Veće zbirke zahtijevaju posebne prostorije, dok se manje smještaju u staklene ormare.

„Svaka vrsta građe zahtjeva drugačije načine pohrane:

- Knjige stavljamo na police prema UDK-a.
- Rukopise i starije knjige najbolje je pohraniti u ormare zatvorene staklima ili ladice.
- Časopise je potrebno odvojiti od novina. Časopise stavljamo na police prema UDK-a, a godišta pojedinih novina stavljaju se u zaštitnu ambalažu, a zatim na police ili u ladice.
- Audio, audiovizualna i elektronička građa pohranjuje se u ormare i ladice s pregradama.
- Veće geografske karte smještaju se u okomit položaj na posebnim stalnima dok je manje najbolje položiti u posebne ormare.
- Fotokopije stavljamo u fascikle ili kartonske omote.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

- Neuvezani sitni tisak treba posložiti prema vrstama te ih staviti u albume ili koverta na kojima ispišemo podatke.
- Izresci iz novina spremaju se u zaštitne omotnice od poliestera ili u mape⁵¹.

⁵¹ Ibid.

4. Narodna knjižnica i čitaonica Okučani

4.1. Općina Okučani

„Općina Okučani nalazi se u Brodsko-posavskoj županiji, 16 km zapadno od Nove Gradiške, u Slavoniji. Leži na dodiru posavske nizine i južnih obronaka Psunja, na 119 m nadmorske visine. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine Općina Okučani broji 3447 stanovnika.“⁵² Nalazi se uz posavsku željezničku prugu i autocestu Zagreb-Lipovac (A3) te granični prijelaz sa BIH. Već u 6. stoljeću prije Krista ovi prostori su naseljeni. „U rimsko je doba na ovom području bila pokrajina Panonija Savija. Arheološki lokaliteti na brdu Vlajslav ponad Bodegraja, u Cagama i Benkovcu na lokalitetu Otrnci svjedoče nam o tom dobu: ostaci zgrada, ladanjske kućice, kipovi rimskih božanstava i sarkofažni ukrasi. Područje na kojem se danas nalazi Općina Okučani spominje se u pisanim dokumentima još u 12. Stoljeću. Zapisano je da su posjed i potok prvotno nosili ime u ikavskom obliku – Lisnik (posjed) i Ljesnica (rječica) koja će negdje u razdoblju turske vladavine i ustrojenja protuturskog graničnog područja postati Slobošтина. Po turskom će se odlasku 1691. godine razviti naselje Dijanovac oko velike okuči (okuke) koju tok Sloboštine tu čini. Naziv Okučani potječe iz 1790. godine, po okuci rječice Slobošine. Kanonskom vitizacijom iz 1334. godine oko rijeke Sloboštine spominju se crkve: Sv. Katarna, sv. Ladislav i sv. Marija što j dokaz da je na području Okučana bilo više katoličkih crkava“.⁵³

„Danas je u sastavu općine Okučani sedamnaest naselja, uz općinsko središte tu su: Benkovac, Bijela Stijena, Bobare, Bodegraj, Cage, Čaprginci, Čovac, Donji Rogolji, Lađevac, Lještani, Mašićka Šagovina, Širinci, Trnakovac, Vrbovljani, Žumberkovac. Općina se prostire na 159,61 četvornih kilometara te je prostorno najveća općina u Brodsko-posavskoj županiji.

Ratna događanja devedesetih godina prošlog stoljeća na prostoru Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Vojvodine utjecala su na demografske promjene u općini Okučani.

⁵²Okučani. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44968>(23.06.2020.)

⁵³ Samardžić, Franjo; 20 godine općine Okučani 1995. do 2015. Okučani: Općina Okučani – općinsko poglavarstvo : Nova Gradiška : Tiskara Arca, 2015.

Nakon vojno-redarstvene operacije Bljesak 1. svibnja 1995. godine oslobođeno je okupirano područje.⁵⁴

4.2. Narodna knjižnica i čitaonica Okučani

Narodna knjižnica i čitaonica Okučani osnovana je 1997. godine. Po osnivanju bila je u sastavu Općine Okučani. Na temelju Odluke općinskog Vijeća 12. travnja 2007. godine knjižnica se osamostalila pod nazivom „Narodna knjižnica i čitaonica Okučani“. Osnivač Narodne knjižnice i čitaonice je Općina Okučani. Od 2007. godine do danas djeluje kao samostalna ustanova. Knjižnica se razvijala iz godine u godinu te danas ima fond od 16000 knjiga, te su sve knjige korisnicima dostupne u slobodnom pristupu. Knjige se korisnicima posuđuju na rok od 30 dana, osim referentne građe koja se ne iznosi iz knjižnice, moguće ju je koristiti u prostoru čitaonice. Knjižnica nema osnovanu Zavičajnu zbirku.

Prostor današnje knjižnice nalazi se u prizemlju zgrade općine na adresi Trg doktora Franje Tuđmana broj 1, te se prostire na 143 m². Korisnicima su svakodnevno na raspolaganju dnevne novine, tjednici i mjesečnici za mlade koje korisnici koriste svakodnevno u prostoru čitaonice u kojoj se nalazi 10 sjedećih mjesta.

Raznim kuturnim programima, izložbama, promocijama knjiga i suradnjom sa drugim knjižnicama knjižnica obilježava Mjesec knjige, Dječji tjedan, Noć knjige, Dan općine Okučani, rođendane i obljetnice smrti zavičajnih autora kao i dječjih autora.

Institut za razvoj i inovativnost mladih donirao je vrijednu donaciju od 25 micro:bitova (mikro računala) i 5 boson setova (dodaci za rad s micro:bitom) za radionice u našoj knjižnici te se radionice provode sa učenicima Osnovne škole Okučani. Knjižničarka je prošla obuku za rad s navedenim setovima te ona provodi radionice.

U Narodnoj knjižnici i čitaonici zaposlena je jedna djelatnica koja obavlja dužnosti ravnateljice, knjižničarke i voditeljice radionica. Osnovni izvor financiranja su sredstva iz općinskog proračuna, dok se nabava opreme i knjižnog fonda uglavnom financira osim iz općinskog proračuna i sredstvima Ministarstva kulture te Brodsko-posavske županije.

⁵⁴Samardžić, Franjo; 20 godine općine Okučani 1995. do 2015. Okučani: Općina Okučani – općinsko poglavarstvo : Nova Gradiška : Tiskara Arca, 2015.

Knjižnica trenutno ne posjeduje knjižnični program te se susreće s velikim poteškoćama u radu i iz tog razloga je prioritet, osim pokretanja inicijative za osnivanje zavičajne zbirke, nabava knjižničkog programa i praćenje suvremenog načina poslovanja knjižnica. Knjižnica posjeduje računala za korisnike, printer, skener i fotokopirni stroj koji su svakodnevno na raspolaganju korisnicima, kao i pomoć kod uporabe.

4.3. Građa za zavičajnu zbirku

Zavičajna zbirka treba objedinjavati sve vrste građe u svim formatima i na svim medijima. Najprije je potrebno utvrditi koju građu iz postojećeg fonda je potrebno izdvojiti u Zavičajnu zbirku. Dio građe postoji u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu ili u Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Slavonski Brod, koja prikuplja građu za cijelo područje Brodsko-posavske županije, a nabavlja se najčešće dostavom obveznog primjerka građe te bi trebalo procijeniti koju građu uvrstiti u Zavičajnu zbirku, a koju ne.

Najprije je potrebno analizirati vlastiti fond te nakon toga izraditi Smjernice za nabavu knjižnične građe za Zavičajnu zbirku, kao dokumenta koji će regulirati politiku vođenja Zavičajne zbirke. Sa Smjericama bi trebalo upoznati Matičnu službu, koja ima iskustva u vođenju Zavičajne zbirke i koja nadzire rad Narodne knjižnice i čitaonice Okučani, osnivača – općinu Okučani budući da se u proračunu osnivača trebaju osigurati potrebna financijska sredstva, te iskazati potrebe i interese knjižnice.

Smjernice bi trebale utvrditi način na koji knjižnica planira voditi Zavičajnu zbirku, utvrditi red prvenstva u nabavi građe za zbirku, vrstu i opseg građe, postupak odabira i kriterije vrednovanja. Potrebno je unaprijed utvrditi politiku nabave kako bi se procijenilo koju građu nije potrebno nabavljati i umnožavati nego je dovoljno korisnike uputiti gdje i na koji način mogu doći do građe za koju su zainteresirani. Građu koju Narodna knjižnica i čitaonica Okučani posjeduje potrebno je izdvojiti i samo uvrstiti u fond zavičajne zbirke. Što se tiče ostale građe bilo bi potrebno uputiti Javni poziv prema građanima, ustanovama, tvrtkama, udrugama odnosno svima koji mogu donirati građu koju posjeduju, a koja trenutno nije u fondu knjižnice, te kupiti ili zamijeniti građu.

Osim toga vjerojatno postoje građani koji posjeduju vlastite zbirke, zbirke fotografija, snimljenog dokumentarnog materijala, sitni tisak i slično i koje su voljni donirati uz uvjet da donirana građa bude prikladno pohranjena i dostupna korisnicima.

Od novina koje izlaze na području zavičaja, ali sadrže samo pojedine priloge o zavičaju jer su namijenjene širem području najpopularnija je Posavska Hrvatska. Također postoji i Novogradiški godišnjak koji objavljuje članke o općini Okučani, koji je po svojoj koncepciji zavičajnik te bi svakako trebao pronaći svoje mjesto u Zavičajnoj zbirci. Zavičajna zbirka trebala bi sadržavati i kartografsku građu, Prostorne planove općine Okučani i urbanističke planove pojedinih naselja. Planovi bi trebali biti dostupni javnosti. Premda su dostupni u općinskoj upravi i u arhivu problem je doći do njih u slučaju potrebe. Zavičajna zbirka općine Okučani trebala bi sadržavati i zvučnu građu (gramofonske ploče, audio kazete, CD-e). Trebalo bi nabaviti CD-ove okteta „Bljesak“ koji je predstavljao našu općinu kroz mnogo mjesta diljem svijeta, kao i note i skladbe oca Kamila Kolba. Mnogi Okučanci imaju izvrsne zbirke starih fotografija koje su zabilježile važne događaje za općinu Okučani: domovinski rat, kulturne manifestacije, otvorenje knjižnice, obnova u ratu uništenih građevina, izgradnja župne crkve i slično. Uspostavom i osnivanjem zavičajne zbirke treba tek istražiti koliko građe za zavičajnu zbirku i proučavanje povijesti našeg zavičaja posjeduju građani u svojim privatnim zbirkama.

Narodna knjižnica i čitaonica Okučani ostvaruje dobru suradnju sa svim udrugama, društvima, ustanovama, poduzećima i stanovnicima općine Okučani kao i sa osnivačem općinom Okučani. Takvu suradnju bi trebalo iskoristiti kao jednu od prednosti prilikom sakupljanja građe za našu buduću zavičajnu zbirku. Neformalnim metodama, razgovorom, raspitivanjem, gledanjem i slušanjem možemo zaključiti da udruge, društva, poduzeća i općinska uprava posjeduju velik broj jedinica građe koja bi trebala biti pohranjena u zavičajnoj zbirci, međutim ta građa nije adekvatno pohranjena i čuvana, nitko nije posebno zadužen za takvu građu. Iz toga proizlazi činjenica da se za takvu građu tijekom godina ne vodi točna evidencija. Da se pravovremeno određen broj primjeraka donirao Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani ta građa bi bila obrađena i adekvatno pohranjena za sve buduće generacije.

Kod institucija i poduzeća je pak problematika što veliki broj jedinica građe završi u arhivima koji nisu dostupni javnosti te se s vremenom dislociraju iz naše općine u arhive gdje postoji mogućnost da nepažnjom u arhivu bude izlučena kao nevažna.

Iz svega navedenog zaključak je da bi knjižničar u našoj sredini trebao aktivno pratiti sva događanja na prostoru naše općine, promocije raznovrsne građe, izložbe, sajmove, predavanja, obljetnice i jubileje kako bi pravovremeno i sigurno pribavio građu za buduću zavičajnu zbirku. Knjižnica bi trebala propagandnim djelatnostima popularizirati zavičajnu zbirku u našoj zajednici čime bi došlo do dobro uređene zavičajne zbirke za široki krug korisnika koja čuva

informacije za buduće generacije te širi krug korisnika knjižnice i povećava broj usluga u knjižnici.

Obzirom na dugu povijest općine Okučani, važne ličnosti s područja općine kao i događaje koji su se dogodili postoji građa koja bi mogla biti smještena u zavičajnu zbirku narodne knjižnice i čitaonice Okučani.

4.4. Znamenite ličnosti općine Okučani

4.4.1. Kamilo Kolb

„Kamilo Kolb je bio hrvatski glazbenik, skladatelj, orguljaš, pedagog, solo pjevač, redovnik i svećenik. Rođen je u Okučanim 31. srpnja 1887. godine. Osnovnu školu pohađa u Okučanima. Nakon petog razreda osnovne škole odlazi u gimnaziju u Požegu. Kao gimnazijalac stupio je u franjevački red. U kolovozu 1902. godine došao je u Zagreb, a iz Zagreba u Trsat u novicijat, gdje je 14. rujna iste godine obukao franjevački habit i dobio ime fra Kamilo. Jednostavne zavjete položio je u rujnu 1903. godine. Nakon toga odlazi u Zagreb, a zatim u Varaždin na studij filozofije. U Varaždinu je postao član samostanskog tamburaškog zbora. Napisao je prvu koračnicu za tamburaški zbor pod nazivom Bunjevac. Studij teologije započinje u Zagrebu 1906. godine. U franjevačkom klerikatu vodio je zbor, svirao, pjevao i skladao. Za svećenika je zaređen 13. ožujka 1910. godine. Na Trsatu neumorno radi kao glazbenik, plod tadašnjeg njegova rada je prva latinska misa na čast Bezgrešnog Začeca. Početkom Prvog svjetskog rata odlazi na ratište kao vojni kapelan. Nakon rata boravi u Orahovici, a potom odlazi u Vukovar. Godine 1920. odlazi na glazbeni studij u Ljubljani. U Virovitici boravi od 1929. do 1932. godine gdje je bio zborovođa Mješovito zbora “Rodoljub”, tamburaškog zbora i limene glazbe. 1933. godine je izabran za gvardijana u Iloku, gdje je ostao do jeseni 1935. godine. Nakon toga odlazi u Varaždin. Iz Varaždina je premješten u Našice. U Osijek odlazi 1941. godine za nastavnika glazbe na učiteljskoj školi. Po završetku Drugog svjetskog rata se povlači u Sloveniju. Po povratku iz Slovenije, 9. srpnja 1945. godine osuđen je od komunističkih vlasti. Do 1950. godine nalazi se u zatvoru Stara Gradiška. Nakon izlaska iz zatvora nastavlja svećeničku službu u Karlovcu. U Slavonskom Brodu je boravio od 1952. do 1957. godine i u to vrijeme je puno skladao. Potom je premješten u Požegu gdje je boravio

do 1963. godine. Tu je stvorio najljepša i najvrijednija umjetnička djela. Njegov zadnji premještaj bio je 1963. godine u Viroviticu, gdje je 13. Srpnja 1965. godine i umro.“⁵⁵

Kamilo Kolb je zasigurno bio nadaren posebnim glazbenim talentom koji nije mogao potpuno razviti zbog okolnosti i vremena u kojem je živio.

4.4.2. Slavko Peleh

„Slavko Peleh je rođen 1937. godine u Okučanima. Diplomirani je ekonomist, doktor filologije, prevoditelj, povjesničar i bibliograf zagonetki, hrvatskog šaha i enigmatike. Nakon završene osnovne škole u Okučanima, marurirao je u Realnoj gimnaziji u Novoj Gradiški 1961. godine, a diplomirao 1961. godine na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Kolegij pedagogije položio je na Filozofskom fakultetu 1960. godine. Od 1961. do 1962. radi u Investicionoj banci. Od 1963. do 1965. godine predaje u Ekonomskoj školi u Ogulinu. Od 1965. do 1967. godine radi u tvornici Jugorapid. U tvorici Sintal šef je uvoznog i nabavnog odjela u periodu od 1967. do 1971. godine. Od 1971. do 1977. godine radi na TV Zagreb kao šef Odjela komercijalnih poslova. Od 1977. do 1993. godine je poslovni tajnik u Informativno-revijalnim izdanjima kuće Vjesnik. U listu i poduzeću Novi Vjesnik d.d. je pomoćnik direktora za ekonomske poslove u periodu od 1993. do 1997. godine. 1987. godine je doktorirao na Filozofskom fakultetu s temom: Književni rad na zagonetkama u ilirsko i postilirsko doba 1835. do 1865. Na omladinskom šahovskom prvenstvu Hrvatske nastupio je 1955. i 1956. godine. Za seniorsku šahovsku reprezentaciju Hrvatske 2004. godine u Celju je igrao na 88. ploči u meču sa Slovenijom. Prvi je predsjednik Hrvatskog zagonetačkog saveza i Zagonetačkog društva Čvor (Bjelovar). Kao pričuvni satnik u Domovinskom ratu od 1991. do 1993. obnašao je dužnost Načelnika financijske službe 99. Brigade ZNG/HV. Na simpoziju Društva hrvatskih književnika 8/9.prosinca1983. izlagao je o zagonetačkom stvaralaštvu I. G. Kovačića. Na simpozijima HAZU 06.studenog 1987. u Podgori i 07.svibnja1988. na Hvaru govorio je o M. Pavlinoviću i M. Maruliću. Bio je sudionikom nacionalnih kongresa talijanskih enigmista 1977. u Modenii američkih zagonetača 1980. godine u Princetonu. Sudjelovao je u radu međunarodnih skupova zagonetačkih urednika u Budimpešti (1974.), Varšavi (1975.), Berlinu (1976), Bjelovaru (1978.) i Pragu (1985.).

Umirovljen je 11. ožujka 1997. godine.

⁵⁵Luburić, N. Kamilo Kolb (1887. – 1965.). Sveta Cecilija 3-4 (2015), str 23, Dostupno na: http://file:///C:/Users/Knjiznica/Downloads/Sv_Cec_3_4_15_Luburic_N.pdf (23.06.2020)

Poticatelj je osnivanja šahovskih klubova u Okučanima (1945. i 1995.) i Ogulinu (1964.). U Zagrebu je 2006. godine potakao osnivanje ŠK Udruge HBDR 99. brigade u kojem tri mandata obnaša dužnost predsjednika⁵⁶.

Premينو je 2020. godine.

4.4.3. Kazimir Klarić

Kazimir Klarić je hrvatski književnik rođen u Okučanima 12. prosinca 1940. godine. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1964. godine. Radio je kao pravnik, a potom kao urednik Dramskog programa na Radio Zagrebu do umirovljenja 1994. godine. Piše humoristično-satirične romane i pripovjetke za djecu.

„Djela: Na tri noge, 1971; Kolut natrag, 1972; Svi na led, 1977; Unutrašnji neprijatelj, 1981; Akupunktura za samoupravljače, 1987; Pasji svatovi, 2000frička jaja iznenađenja, 1994;). Veliki uspjeh postigao je i kao scenarist televizijskih drama i komedija: Kratka noć (1971), Izjava (1973), Samac (1973), Unutrašnje reserve (1981), serija Punom parom (1978), Pozitivna nula i Ne daj se, Floki (1979), radiodramama Majstori (1997), Konopac (1998) i dr. 2005. Godine objavio je roman “Godina nemilosrđa” o prijelazu iz socijalističkog sustava u višestranačje.“⁵⁷

4.4.4. Ivan Picelj

„Ivan Picelj je hrvatski slikar i grafičar. Rođen je 28. srpnja 1924. godine u Okučanima. Studirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu od 1943. do 1946. godine. Jedan je od osnivača skupine EXAT 5 s kojom je izlagao u Zagrebu i opredijelio se za apstraktnu umjetnost. Među utemeljiteljima je novih tendencija unutar kojeg je stvarao programirana djela kojima je izražavao vizualnu percepciju, ritmove, pomake. Izložbom plakata, opremom knjiga i kataloga izložbi unapređuje vizualnu kulturu grafičkog oblikovanja i zagovara ravnopravnost primijenjene umjetnosti. Objavio je mape grafika u tehnici sitotiska (8 serigrafija, 1957; Cyclophoria, 1971; Remember, 1984-1986; Varijacije (2002.). U slikarstvu je razvijao geometrijsku apstrakciju (Kompenzcija, 1951; U čast El Lissitzkom, 1956). Izrađivao je reljefe

⁵⁶Wikipedia. Slavko, Peleh. Dostupno na URL:https://hr.wikipedia.org/wiki/Slavko_Peleh (15.06.2020)

⁵⁷Klarić, Kazimir. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018. Dostupno na:<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=31747> (15.06.2020.)

i objekte u drvu i metalu. Dobio je nagradu “Vladimir Nazor” za životno djelo 1994. godine. Umro je 22. veljače 2011. godine u Zagrebu.”⁵⁸

⁵⁸Picelj, Ivan. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48124> (15.06.2020.)

5. Istraživanje korisnika narodne knjižnice i čitaonice Okučani o zavičajnoj zbirci

Kako bi se procijenila opravdanost za pokretanje inicijative za osnivanje zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani provedeno je istraživanje korisnika. Nastojalo se ispitati koliko su korisnici narodne knjižnice i čitaonice Okučani upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“, je li im poznato ima li narodna knjižnica i čitaonica Okučani osnovanu takvu zbirku te prema njihovom mišljenju postoji li potreba za osnivanjem takve zbirke u njihovoj knjižnici. Također je istraženo u koju svrhu bi korisnici koristili građu takve zbirke u knjižnici, koju vrstu građe bi koristili te da li bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu.

5.1. Cilj istraživanja i hipoteze

Cilj istraživanja je ispitati opravdanost pokretanja inicijative za osnivanje zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani. Na temelju cilja, postavljene su hipoteze:

1. Korisnici knjižnice upoznati su s pojmom „zavičajna zbirka“.
2. Korisnici knjižnice smatraju da postoji potreba za osnivanjem zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani
3. Korisnici knjižnice bi građu iz zavičajne zbirke najviše koristili za istraživanje.

5.2. Metodologija istraživanja

Istraživanje je provedeno kvalitativnom metodom anketiranja od 1. do 20. prosinca 2019. godine, a ispitivanje je obuhvatilo korisnike narodne knjižnice i čitaonice Okučani. Anketa (Prilog) je postavljena kako bi se provjerila točnost postavljene hipoteze. Sadržavala je 12 pitanja i sadržajno je bila podijeljena na tri dijela. Prva četiri pitanja odnosila su se na utvrđivanje općih podataka kao što su dob, spol, završena stručna sprema te radni status ispitanika. Sa sljedeća tri pitanja željelo se provjeriti koliko često ispitanici posjećuju knjižnicu, jesu li upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“ te da li im je poznato ima li njihova knjižnica osnovanu zavičajnu zbirku. Posljednjim pitanjima nastojao se ispitati njihov vlastiti stav vezan za osnivanje zavičajne zbirke, u koju svrhu bi koristili građu iz takve zbirke, koju vrstu građe

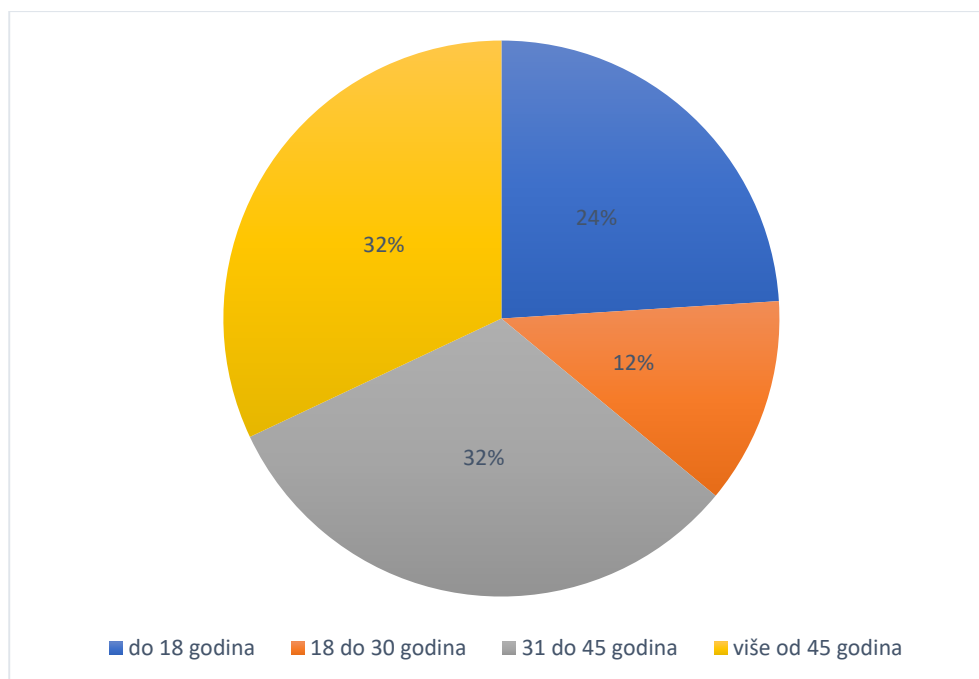
bi koristili i bi li koristili digitaliziranu zavičajnu građu. Istraživanje je provedeno na uzorku od 50 ispitanika.

5.3. Rezultati istraživanja

Nakon obrade podataka s 50 anketnih listića koje su ispunili korisnici Narodne knjižnice i čitaonice Okučani u ovom poglavlju slijedi prikaz dobivenih rezultata. Kako bi podaci bili pregledni grupirani su u pod poglavlja prema hipotezama.

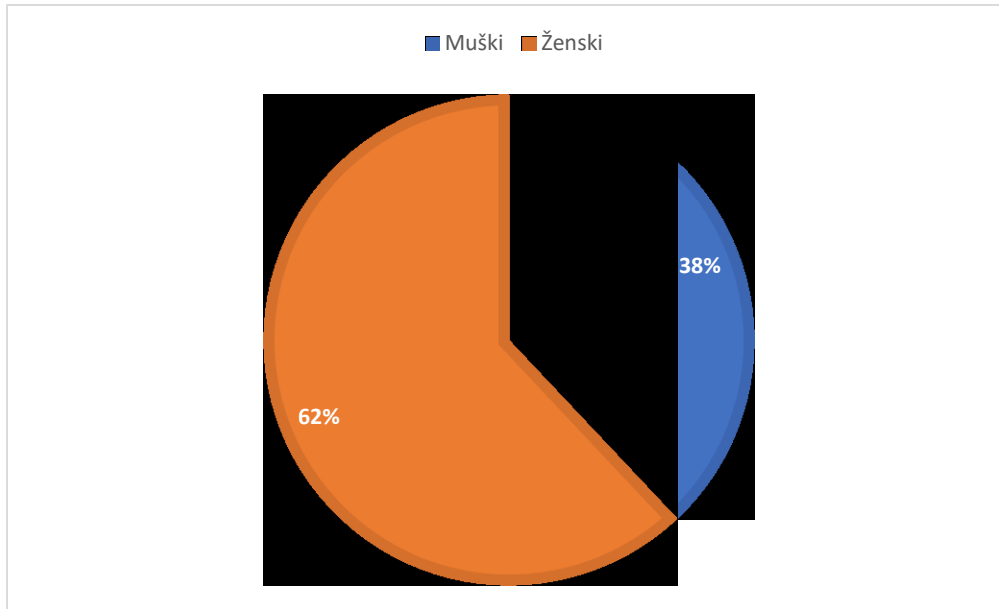
5.3.1. Opća pitanja o ispitanicima

Anonimna anketa (Prilog) provedena je na uzorku od 50 korisnika Narodne knjižnice i čitaonice Okučani. Kao što prikazuje grafikon 1, u prvu dobnu skupinu do 18 godina spada 12 ispitanika, odnosno (24%), drugu dobnu skupinu od 19 do 30 godina zaokružilo je 6 korisnika (12%) dok treća dobna skupina od 31 do 45 godina ima 16 anketiranih ili 32% kao i četvrta dobna skupina iznad 45 godina 16 anketiranih, odnosno 32%.

Grafikon 1. Prikaz anketiranih korisnika prema dobnoj skupini

Spol ispitanika je drugo pitanje koje smo postavili u anketnom listiću. Grafikon 2 prikazuje spitanike prema spolu. Od ukupnog broja ispitanika (50 korisnika) anketirano je 19 muškaraca i 31 žena. Iz dobivenih podataka možemo vidjeti da je veći broj žena koje su ispunile anketni listić (62%), zatim slijede muškarci sa (38%).

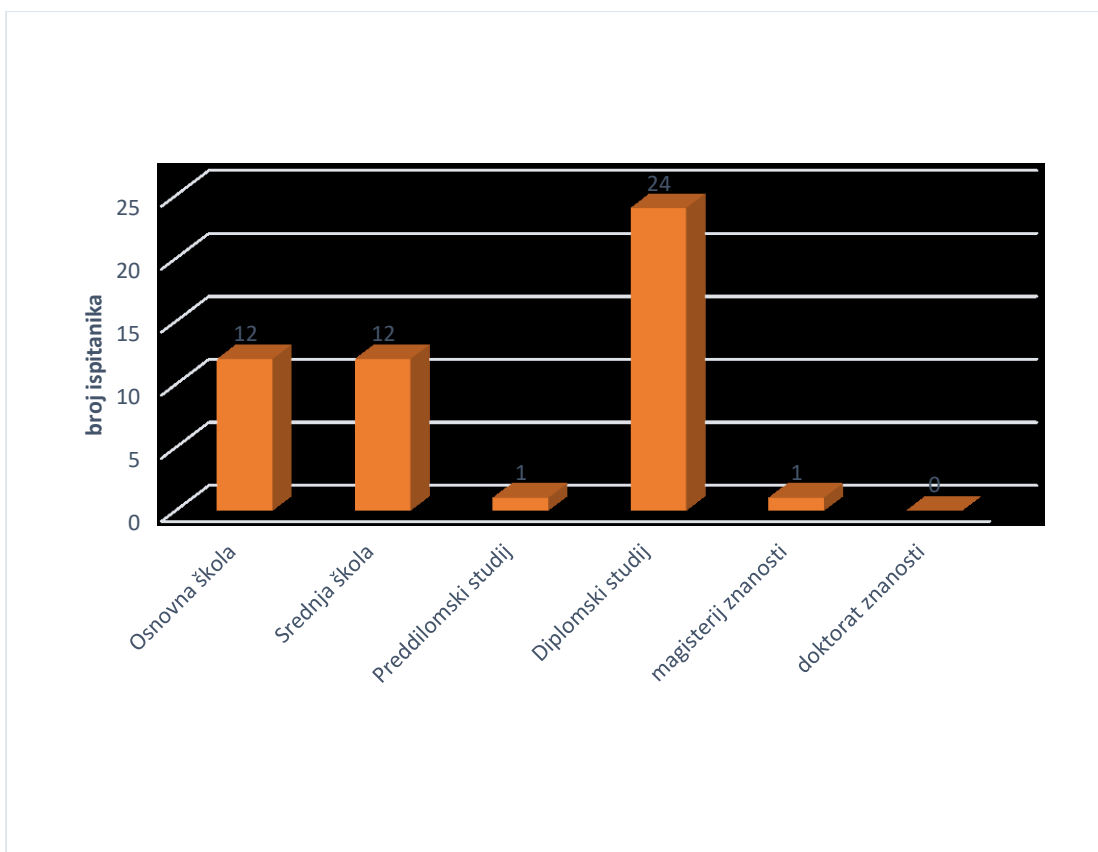

Grafikon 2. Prikaz ispitanika prema spolu

Treće i četvrto pitanje iz prve podskupine odnose se na završenu stručnu spremu ispitanika kao i njihov radni status. Pitanje koje se odnosilo na stručnu spremu nudilo je sljedeće odgovore:

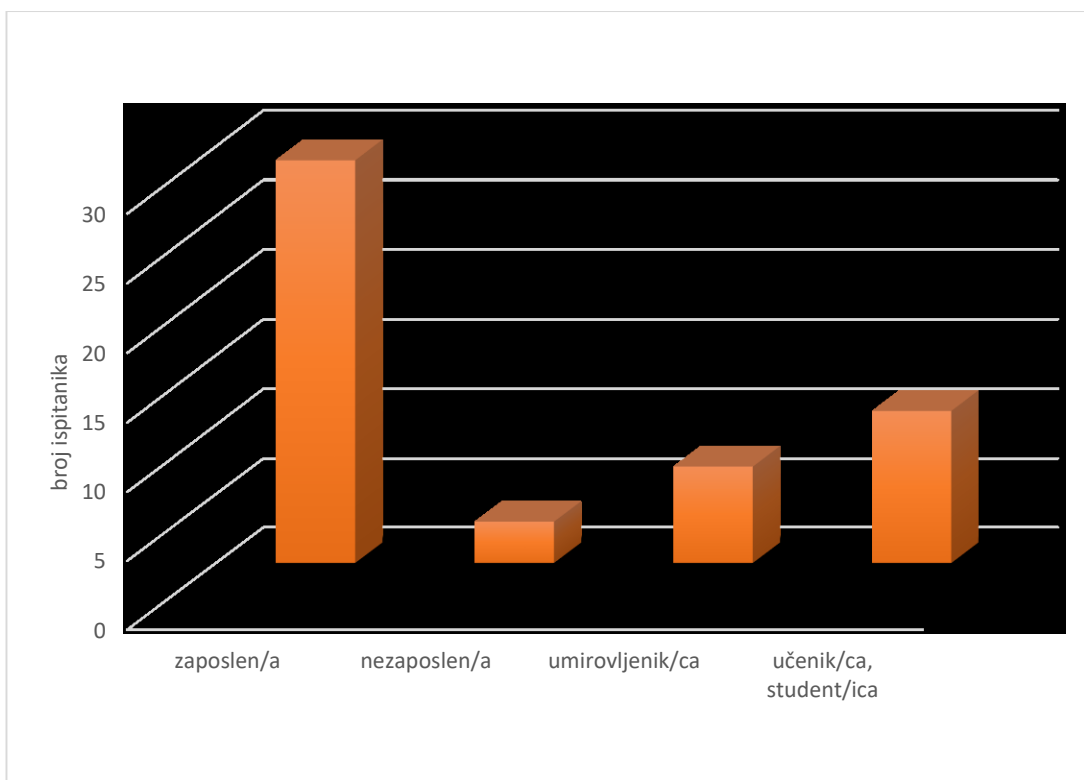
- a. osnovna škola
- b. srednja škola
- c. preddiplomski studij
- d. diplomski studij
- e. magisterij znanosti
- f. doktorat znanosti

Kao što prikazuje grafikon 3 najveći broj ispitanika završio je diplomski studij, njih 24 ili 48%, osnovnu školu završilo je 12 ispitanika (24%) kao i srednju školu 12 ispitanika (24%). Vrlo mali broj ispitanika ima završen preddiplomski studij kao i magisterij znanosti, tek po jedan ispitanik iz svake kategorije ili svaka kategorija po 2%. Niti jedan ispitanik nema doktorat znanosti.

Grafikon 3. Prikaz ispitanika prema stručnoj spremi

Grafikon 4 prikazuje ispitanike prema radnom statusu. Najveći broj anketiranih izjasnio se kao zaposlen, njih 29, zatim slijede učenici ili studenti 11 ispitanika. Anketirano je 7 umirovljenika i 3 nezaposlena korisnika narodne knjižnice i čitaonice Okučani.

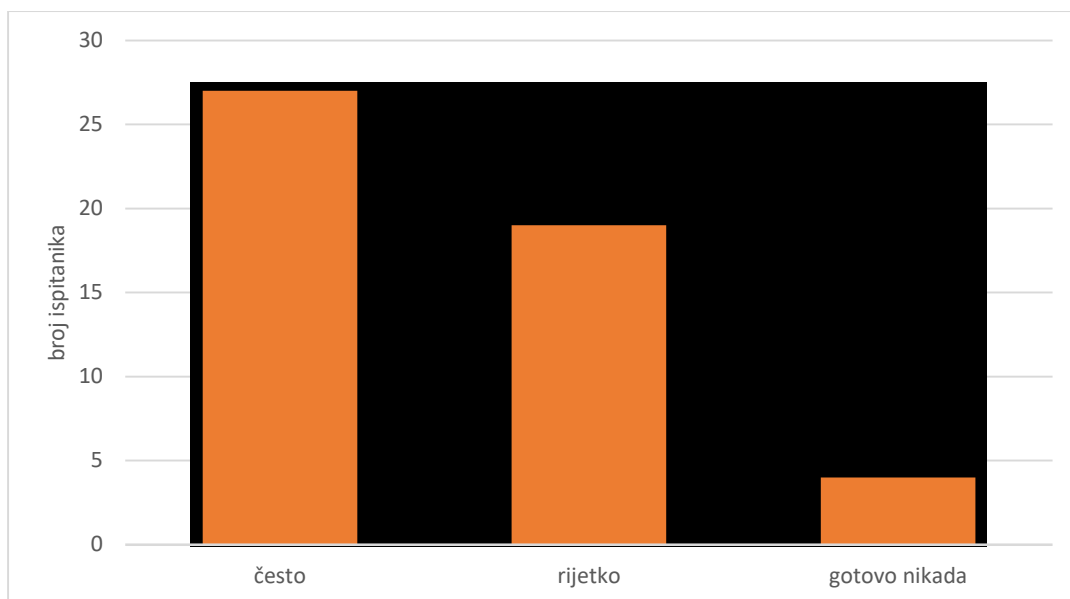

Grafikon 4. Prikaz radnog statusa ispitanika

5.3.2. Pojam „zavičajna zbirka“

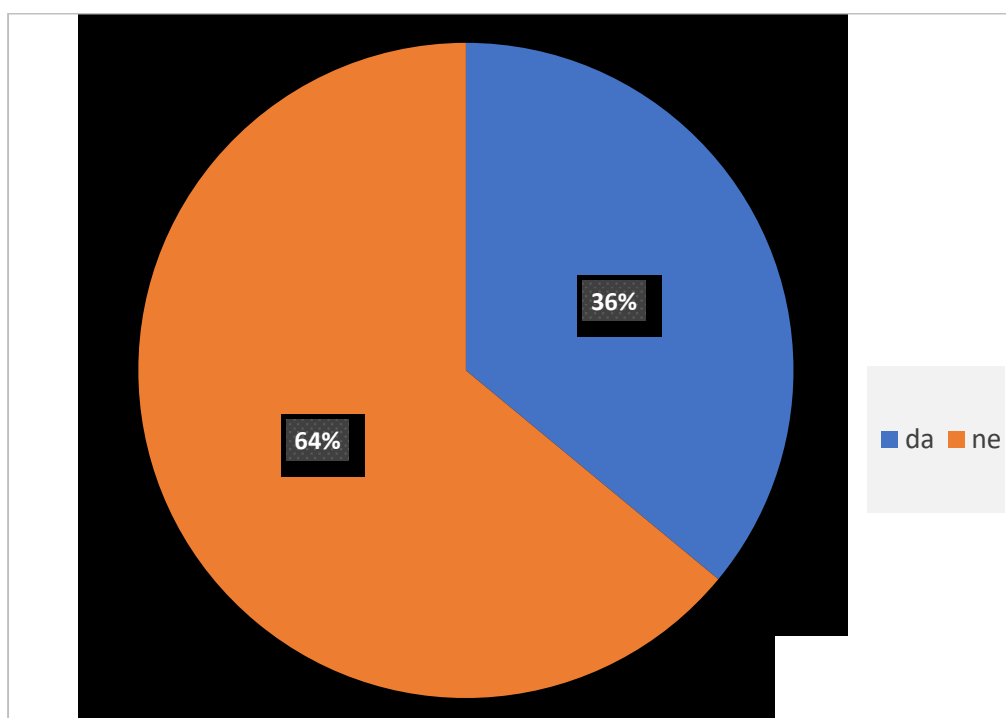
U ovom poglavlju analizirat će se pitanja koja su se odnosila na utvrđivanje prve postavljene hipoteze: korisnici knjižnice upoznati su s pojmom zavičajna zbirka. Postavljenim pitanjima nastoji se utvrditi: koliko često korisnici posjećuju knjižnicu, jesu li upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“ te jesu li upoznati ima li njihova knjižnica osnovanu taknu zbirku.

Što se tiče učestalosti odlazaka u knjižnicu ispitanici su imali ponuđena tri moguća odgovora: često, rijetko i gotovo nikada. Kao što prikazuje grafikon 5 od ukupno ispitanih 50 korisnika, njih 27 (54%) često odlazi u knjižnicu, 19 ispitanika ili (38%) rijetko posjećuju knjižnicu. Najmanji broj ispitanika, njih 4 ili 8% gotovo nikada ne posjećuju knjižnicu.

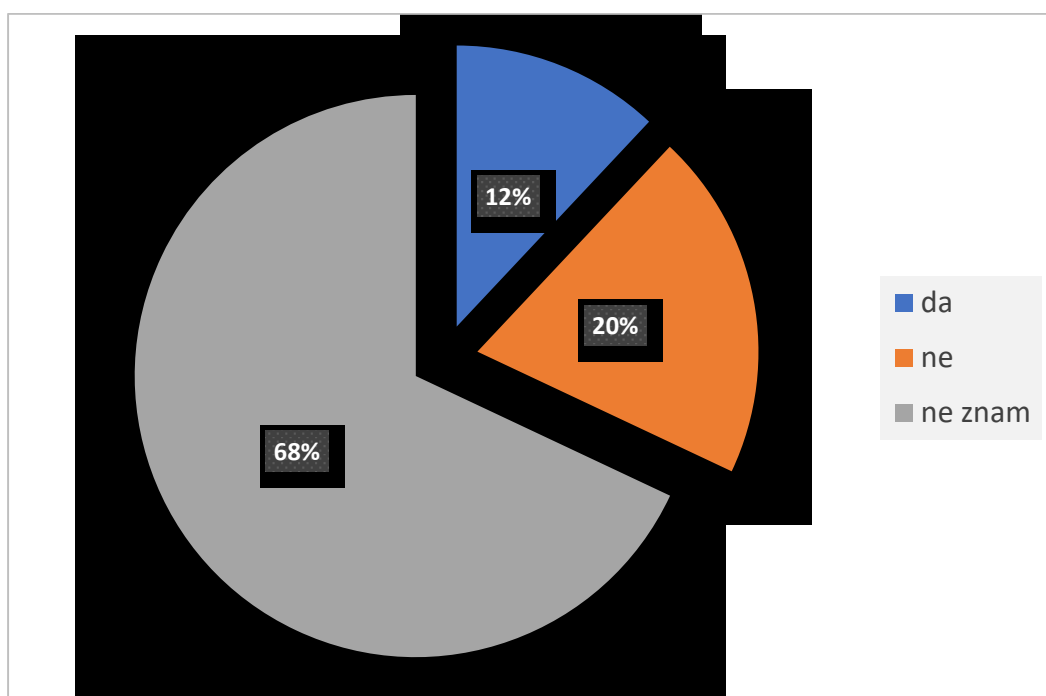
Grafikon 5. Prikaz učestalost posjeta korisnika knjižnici

Nakon što su odgovorili na prethodno pitanje ispitanicima je postavljeno pitanje jesu li upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“. Kao odgovor ponuđene su im dvije mogućnosti „DA“ i „NE“. Odgovor na ovo pitanje daje odgovor na prvu postavljenu hipotezu. Grafikon 6 prikazuje poznavanje pojma „zavičajna zbirka“ kod korisnika. Utvrđeno je da 32 ispitanika ili 64% nisu upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“ dok je 18 korisnika ili 36% upoznato s navedenim pojmom.

Grafikon 6. Prikaz poznavanja pojma „zavičajna zbirka“ kod ispitanika

Zadnje pitanje iz ovog pod poglavlja daje odgovor na pitanje koliko su korisnici upoznati s radom njihove knjižnice, odnosno znaju li ima li knjižnica osnovanu zavičajnu zbirku. Anketa im je ponudila tri moguća odgovora: „DA“, „NE“ i „NE ZNAM“. Grafikon 7 prikazuje sljedeće rezultate: najveći broj ispitanika njih 34 ili 68% ne zna ima li narodna knjižnica i čitaonica Okučani osnovanu zavičajnu zbirku, 10 ispitanika (20%) izjasnilo se da knjižnica nema zavičajnu zbirku, dok je 6 ispitanika ili 12 % odgovorilo da knjižnica ima osnovanu takvu zbirku.

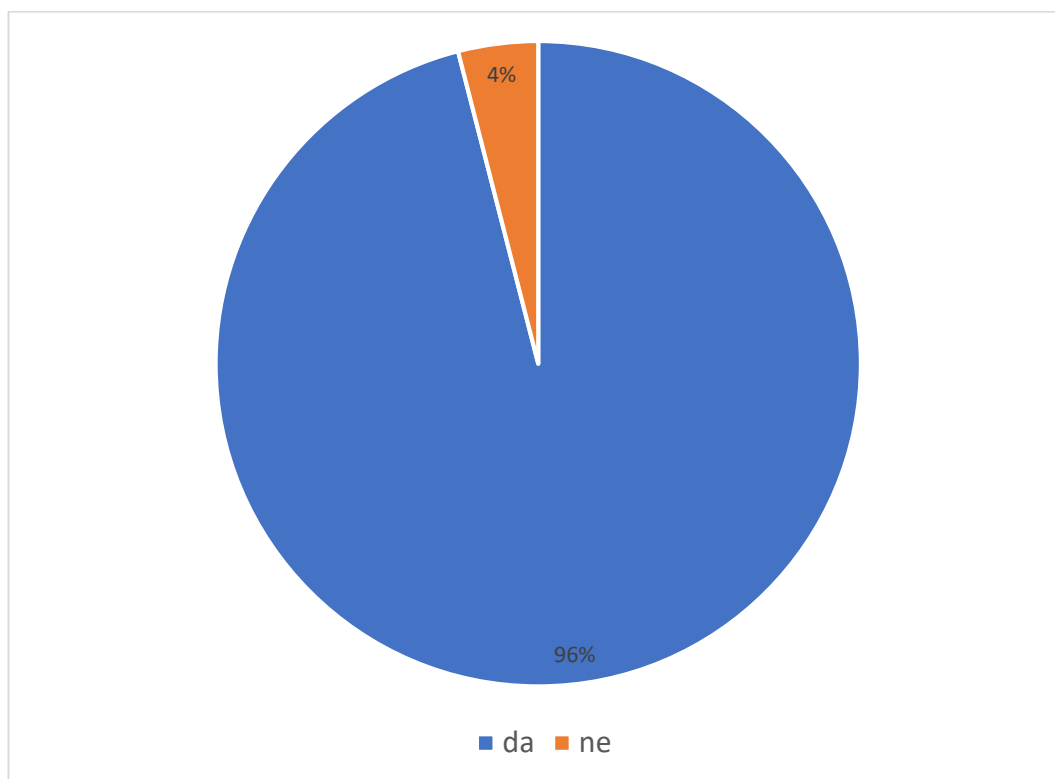

Grafikon 7. Prikaz koliko korisnika je upoznato ima li njihova knjižnica osnovanu zavičajnu zbirku.

5.3.3. Potreba za osnivanjem zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani

Kako bi se utvrdilo mišljenje korisnika o pokretanju inicijative za osnivanje zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani postavljeno im je pitanje smatraju li potrebnim osnivanje takve zbirke u njihovoj knjižnici. Obzirom na pretpostavku da određeni broj korisnika nije upoznat s pojmom „zavičajna zbirka“ pitanje im je postavljeno na sljedeći način: „Prema Vašem mišljenju, postoji li potreba za osnivanjem zbirke koja će sustavno prikupljati, utvrđivati i obrađivati knjižničnu građu koja se svojim sadržajem odnosi na zavičaj?“.

Korisnicima su bila ponuđena dva odgovora, „DA“ i „NE“. Grafikon 8 prikazuje da je većina korisnika, njih 48 ili 96 % smatra da postoji potreba za osnivanjem takve zbirke u našoj knjižnici dok jedan mali broj korisnika, 2 korisnika ili 4 % smatra da takva potreba ne postoji.

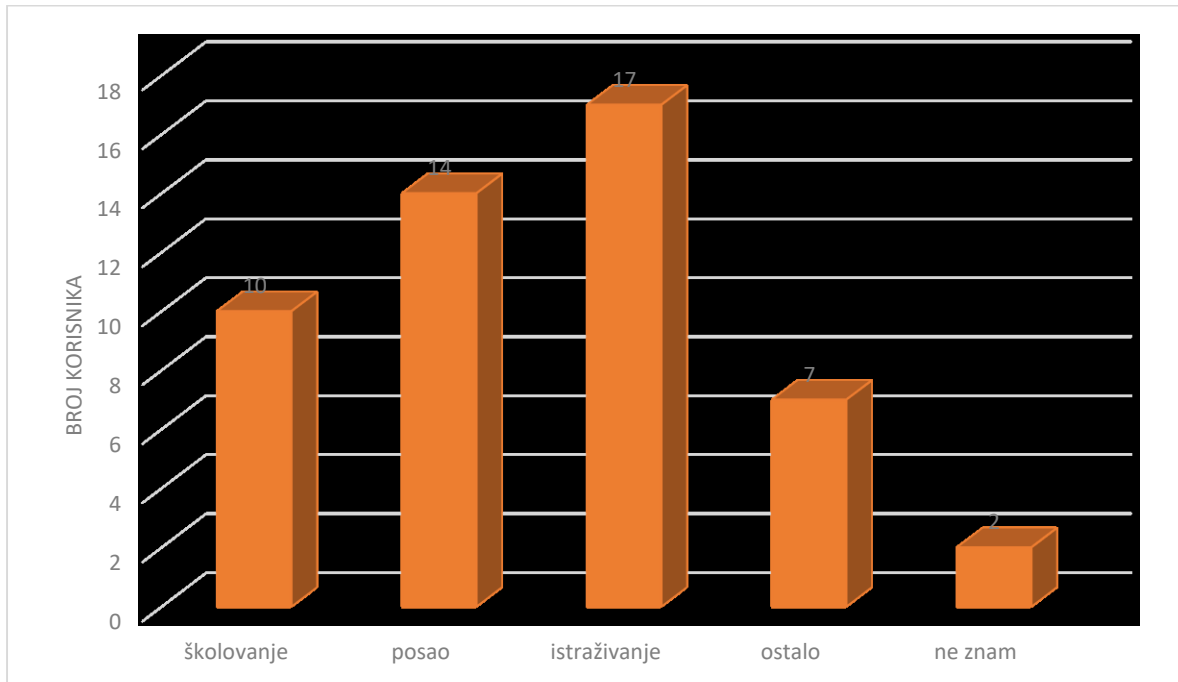

Grafikon 8. Prikaz mišljenja korisnika o potrebi za osnivanjem zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani

5.3.4. Korištenje građe iz zavičajne zbirke

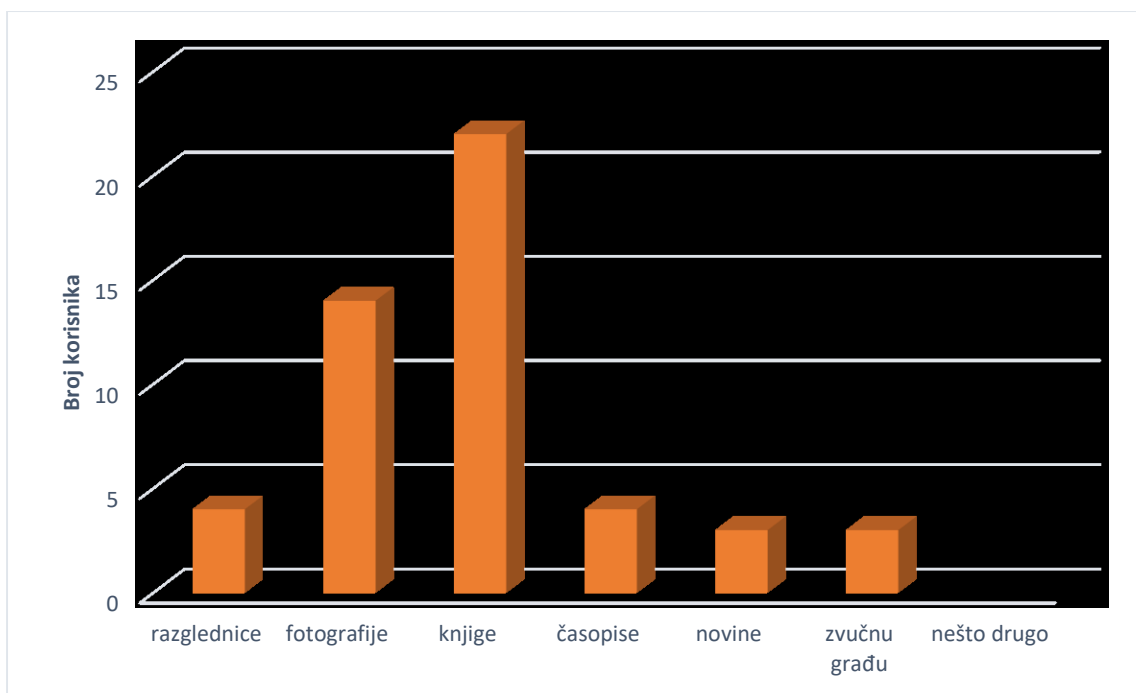
Sljedeće poglavlje prikazat će rezultate odgovora na sljedeća pitanja: u koju svrhu bi korisnici koristili građu zavičajne zbirke, koju vrstu građe iz zavičajne zbirke bi koristili te da li bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu. Hipoteza je bila da bi korisnici građu iz zavičajne zbirke najviše koristili za istraživanje. Prvo pitanje koje je postavljeno odnosilo se na svrhu korištenja građe iz zavičajne zbirke. Korisnici su mogli odabrati jedan od ponuđenih odgovora. Odgovori koji su im ponuđeni su: školovanje, posao, istraživanje, ostalo i ne znam. Grafikon 9 prikazuje da bi najveći broj korisnika njih 17 ili 34% građu iz zavičajne zbirke koristili za istraživanje, zatim 14 korisnika ili 28 % bi građu iz zavičajne zbirke koristili za posao. Deset

ispitanika ili njih 20 % građu bi koristilo u svrhu školovanja. Sedam ispitanika ili 14 % zaokružilo je odgovor ostalo dok su 2 ispitanika ili 4 % zaokružili odgovor ne znam.

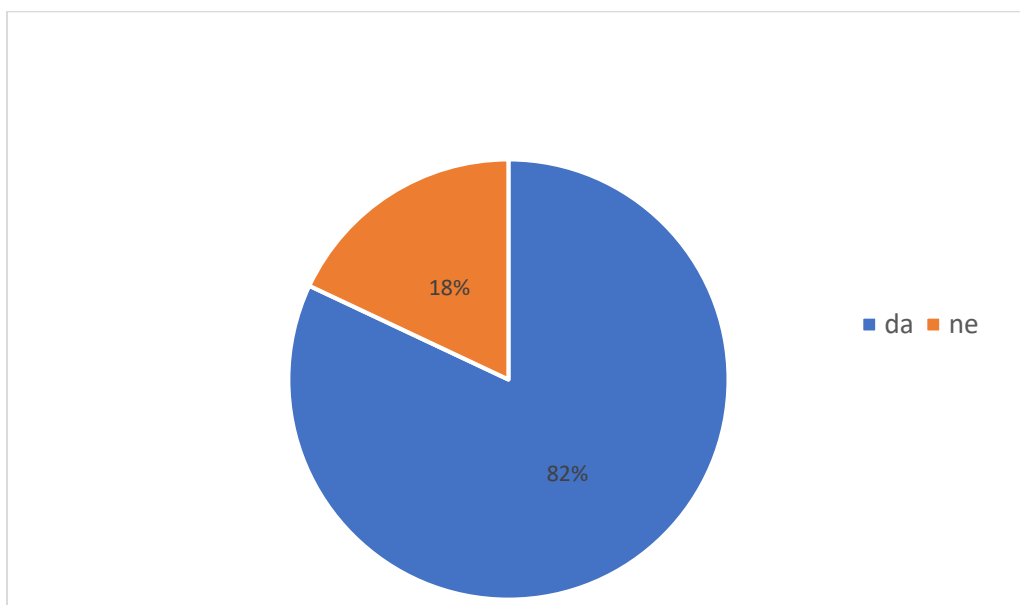
Grafikon 9. Prikaz u koju svrhu bi ispitanici koristili građu iz zavičajne zbirke

Radi utvrđivanja koju vrstu građe bi korisnici koristili postavljeno im takvo pitanje i ponuđeni sljedeće odgovore: razglednice, fotografije, knjige, časopise, novine, zvučnu građu ili nešto drugo. Korisnici su mogli zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora. Grafikon 10 prikazuje da bi najveći broj korisnika njih 22 ili 44 % koristilo knjige iz zavičajne zbirke. Sljedeća vrsta građe koju bi korisnici koristili su fotografije, takav odgovor dalo je 14 korisnika ili 28 %. Razglednice bi koristilo 4 korisnika ili 8 % kao i časopise. Novine su odabrala 3 korisnika (6%) kao i zvučnu građu. Niti jedan korisnik nije zaokružio odgovor nešto drugo.

Grafikon 10. Prikaz vrste građe koju bi korisnici koristili iz zavičajne zbirke

U ovom pod poglavlju korisnicima je postavljeno pitanje o tome da li bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu. Kao odgovor bile su im ponuđene dvije mogućnosti, odgovor „DA“ i odgovor „NE“. Grafikon 11 prikazuje da se od ukupno 50 anketiranih korisnika, njih 41 ili 82 % izjasnilo da bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu. Devet korisnika ili 18% postalo reklo je da ne bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu.

Grafikon 11. Prikaz broja ispitanika koji bi koristio digitaliziranu zavičajnu građu

Posljednje pitanje je otvorenog tipa, a od ispitanika se tražilo da napišu što je za njih zavičajna zbirka te da objasne. Ispitanici odgovaraju: „zbirka radova (članaka, časopisa, knjiga, razglednica...) koja se odnosi na neki zavičaj sa svrhom da se očuva i promiče identitet određenog zavičaja“, „upoznavanje zavičaja u kojem živim“, „knjige o bitnim događajima u zavičaju“, „korisne i značajne povijesne informacije za očuvanje kulturne baštine zavičaja“, „zbirka knjiga koja govori o zavičaju“, „ostavina zavičaja na jednom mjestu“, „zbirka sa zavičajnim knjigama“, „dio fonda knjižnice u kojem se nalazi građa koja je od izuzetne važnosti za naš kraj. To mogu biti knjige naših sugrađana, članci o njihovim postignućima i slično“, „zbirka knjiga i druge građe čiji se sadržaj odnosi na zemljopis, politiku, kulturu, i drugo sredine u kojoj je smještena“, „tekstovi, slike, fotografije, članci i knjige o zavičaju“, „književna građa koja se odnosi na zavičaj“, „zbirka literature vezana za određeni zavičaj“, „svi oblici izvora koji se odnose na zavičaj“, „čuvar tradicije i povijesti. Izvor znanja. Riznica“, „zbirka materijala koji su skupljeni u zavičaju i izvan njega, a vezani su za zavičaj“, „zbirka sadržaja o zavičaju u kojem živim“, „bogatstvo i ponos zavičaja“, „zbirka knjiga u kojima se nalazi opis zavičaja“, „zbirka građe s informacijama o zavičaju“, „sve što je vezano uz određeni zavičaj“, „trajno zabilježena povijest i kulturna baština Okučana na jednom mjestu“, „dokumentirani život jednog područja i jedne zajednice“, „skup građe jednog područja“, „zbirka koja sadrži različitu vrstu građe i sadržaja o jednom području“, „zbirka knjiga, časopisa, slika i druge građe koja objedinjuje pisce, slikare i druge umjetnike koji potiču s područja u kojem živimo“, „skupni rad pojedinih ljudi iz zavičaja na očuvanju povijesti i kulture zavičaja“, „materijali o zavičaju, o osobama iz zavičaja, knjigama iz zavičaja i slično“, „zbirka kulturnih, etnoloških i povijesnih izvora zavičaja“. Sedamnaest anketiranih na ovo pitanje nije odgovorilo, dok se jedan ispitanik izjasnio „ne znam“.

5.4. RASPRAVA

U prethodnom poglavlju prikazani su rezultati istraživanja o tome koliko su korisnici narodne knjižnice i čitaonice Okučani upoznati s pojmom zavičajna zbirka, znaju li ima li njihova knjižnica osnovanu zavičajnu zbirku te smatraju li potrebnim pokretanje inicijative za osnivanjem iste u njihovoj knjižnici. Njihovo poznavanje navedenih pojmova i činjenica utvrđivalo se postavljanjem triju hipoteza.

Prva hipoteza (Korisnici knjižnice upoznati su s pojmom „zavičajna zbirka“) pokazala se netočnom. Pretpostavka je bila da su korisnici knjižnice upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“, međutim od ukupno 50 ispitanika njih 32 ili 64 % nisu upoznati s navedenim pojmom, dok je samo 18 ispitanika ili 36 % potvrdno odgovorilo na ovo pitanje. Iz rezultata je vidljivo da korisnike prije svega treba informirati o zavičajnoj zbirci, treba im objasniti koje su prednosti zbirke te kako bi ju mogli koristiti. Obzirom da narodna knjižnica i čitaonica Okučani trenutno nema osnovanu zavičajnu zbirku korisnike bi se moglo upoznati sa zavičajnom građom koja se nalazi u fondu knjižnice tako što bi se ista predstavljala korisnicima u raznim prigodama, prilikom obilježavanja važnih obljetnica, godišnjica i slično.

Druga hipoteza (Korisnici knjižnice smatraju da postoji potreba za osnivanjem zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani) pokazala se točnom. Od 50 ispitanika njih 48 ili 96% odgovorilo je potvrdno na ovo pitanje, dok je samo 2 ispitanika ili 4 % negativno odgovorilo. Obzirom na pretpostavku da određeni broj ispitanika nije upoznat s pojmom „zavičajna zbirka“ korisnicima je pitanje postavljeno na način da im je pojašnjeno o kakvoj se zbirci radi. Većina korisnika je nakon što su dobili kratko objašnjenje pojma podržalo osnivanje takve zbirke te smatra potrebnom osnivanje iste.

Treća hipoteza (Korisnici knjižnice bi građu iz zavičajne zbirke najviše koristili za istraživanje) također se pokazala točnom. Pretpostavka je bila da bi najviše korisnika moglo odabrati istraživanje kao svrhu korištenja građe iz zavičajne zbirke iz razloga što sve dobne skupine mogu imati potrebu za istim. Obzirom da je najveći broj ispitanika koji su anketirani u dobnim skupinama od 31 do 45 godina i iznad 45 godina realno je da oni usavršavaju svoju karijeru ili im je ona ustaljena. Ispitanici su mogli odabrati jedan od ponuđenih odgovora: školovanje, posao, istraživanje, ostalo i ne znam. Istraživanje je zaokružilo 17 ispitanika (34%), posao 14 ispitanika (28%), školovanje 10 ispitanika (20%), sedam ispitanika ili 14 % odabralo je odgovor ostalo dok su dva ispitanika (4 %) odabrali odgovor ne znam. Ispitanici su također anketirani o tome da li bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu. Velika većina 41 ispitanik ili

82 % potvrdno je odgovorilo na ovo pitanje, dok se 9 ispitanika ili 18 % izjasnilo da ne bi koristili digitaliziranu zavičajnu građu. Obzirom da se građa iz zavičajne zbirke koristi samo u prostoru knjižnice i da je nije moguće iznijeti, njezinom digitalizacijom bila bi dostupnija korisnicima. Također digitalizacija bi pomogla u očuvanju izvornika.

Provedeno istraživanje obuhvatio je mali uzorak, međutim dalo je korisne informacije koje bi trebalo uzeti u obzir ukoliko dođe do osnivanja zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani. Istraživanje je dalo uvid u trenutno stanje svijesti korisnika o zavičajnoj zbirci, o tome šta je za njih zavičajna zbirka kao i koju vrstu građe i u koju svrhu bi koristili istu. Također, potrebno je još dosta raditi na upoznavanju korisnika sa zavičajnom zbirkom, sa građom koja se nalazi u istoj kao i sa građom koja se trenutno nalazi u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani koja bi trebala biti smještena u zavičajnu zbirku.

6. Zaključak

Zavičajna zbirka je posebna, izdvojena zbirka i specifična po građi koju obuhvaća. Bavi se prikupljanjem i obradom građe, čiji sadržaj je vezan za određeno zemljopisno područje. Dugoročni zadatak Zavičajne zbirke je trajno osigurati izvore za proučavanje kulture određenog zavičaja. Publikacije koje se pohranjuju u zavičajnoj zbirci su publikacije objavljene na prostoru zavičaja, publikacije građana zavičaja objavljene bilo gdje u svijetu, građa koja govori o zavičaju ili njegovim građanima, objavljena bilo gdje u svijetu. Svaka knjižnica internom odlukom određuje kakvu građu će pohranjivati u svojoj zavičajnoj zbirci. Brižljivo sakupljena, obrađena i pomno čuvana zavičajna zbirka ponos je svake knjižnice. Zavičajna zbirka sačuvat će tradiciju, korijene i prošlost za buduće generacije.

U današnje vrijeme opće globalizacije svaki pojedinac bi trebao pomoći knjižnicama i njihovim djelatnicima te staviti poseban naglasak na zavičajne zbirke zbog njihove sposobnosti da se razviju u čuvara kulturne baštine nekog zavičaja u cijelosti i nečeg tko će budućim generacijama svjedočiti prošlost.

Istraživanje koje je provedeno među korisnicima narodne knjižnice i čitaonice Okučani dovodi do zaključka da je korisnike prije svega potrebno informirati i upoznati s pojmom zavičajna zbirka, treba im objasniti prednosti takvih zbirki za sredinu u kojoj se nalazi. Nakon upoznavanja s navedenim pojmom većina ispitanih korisnika (96%) smatra da postoji potreba za osnivanjem zavičajne zbirke u narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani. Najveći broj ispitanika bi građu iz zavičajne zbirke koristio za istraživanje.

7. Literatura

1. Bibliobusi. Dostupno na : [URL://http://bibliobus.gkc-pula.hr/?page_id=316](http://bibliobus.gkc-pula.hr/?page_id=316) (20.05.2020)
2. Čelić-Tica, V.; J. Leščić. Matična služba knjižnica u Hrvatskoj : povijest i nova paradigma. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4 (2014), str. 213.
3. Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018.
4. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin; 2. hrvatsko izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 16.
5. Klarić, Kazimir. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=31747> (15.06.2020.)
6. Leščić, J. Hrvatske narodne knjižnice u godini 2011. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55,3/4 (2012), str. 190. Dostupno na: file:///C:/Users/Knjiznica/Downloads/13vbh_55_3_4_lescic.pdf(20.05.2020)
7. Luburić, N. Kamilo Kolb (1887.-1965.). Sveta Cecilija : časopis za sakralnu glazbu, Vol. 85, No 3-4 (2015), str 23. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/208376> (23.06.2020)
8. Okučani. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.h/natuknica.aspx?id=44968> (23.06.2020)
9. Picelj, Ivan. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2018. Dostupno na:<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48124>(15.06.2020.)
10. Portal matične djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2019/05/Mre%C5%BEa-mati%C4%8Dnih-narodnih-knji%C5%BEnica-u-RH.pdf> (18.05.2020.)
11. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. Narodne novine 43/01. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (16.05.2020.)
12. Pravilnik o obveznom primjerku. // Narodne novine 66/2020. Čl. 2. St. 5. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_66_1318.html (19.08.2020)

13. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskog knjižničarskog društva, 2009. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (20.05.2020)
14. Peleh, Slavko. Dostupno na URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Slavko_Peleh (15.06.2020)
15. Samardžić, F. 20 godine općine Okučani 1995. do 2015. Okučani: Općina Okučani – općinsko poglavarstvo : Nova Gradiška : Tiskara Arca, 2015.
16. Središnji državni portal. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=202&pregled=1> (20.5.2020)
17. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine br. 58/99. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html (26.05.2020)
18. Sustav jedinstvenog statističkog elektroničkog prikupljanja statističkih podataka o poslovanju knjižnica. Dostupno na: <https://hk.nsk.hr/> (22.05.2020)
19. Tošić Grlač, S.; Hebrang Grgić, I. Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. // Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama : zbornik radova / 7. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj; uredila Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2011. Str. 53.
20. Tošić Grlač, S. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. //Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu I sportu 1, 1(2010), 307-314. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/55005> (25.05.2020)
21. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (15.05.2020.)
22. Vuković-Motl, S; Posarić, Đ; Gatalica, T; Radovanlija Mileusnić, S; Udovičić, V; Kalanj Butković, B. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu.//Dostupno na:[http://www.http://www.http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf](http://www.http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf) (26.05.2020.)
23. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti.//Narodne novine 17/19. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html(15.05.2020.)

Popis grafikona

Grafikon 1. Prikaz anketiranih korisnika prema dobnoj skupini

Grafikon 2. Prikaz ispitanika prema spolu

Grafikon 3. Prikaz ispitanika prema stručnoj spremi

Grafikon 4. Prikaz radnog statusa ispitanika

Grafikon 5. Prikaz učestalost posjeta korisnika knjižnici

Grafikon 6. Prikaz poznavanja pojma „zavičajna zbirka“ kod ispitanika

Grafikon 7. Prikaz koliko korisnika je upoznato ima li njihova knjižnica osnovanu zavičajnu zbirku.

Grafikon 8. Prikaz mišljenja korisnika o potrebi za osnivanjem zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani

Grafikon 9. Prikaz u koju svrhu bi ispitanici koristili građu iz zavičajne zbirke

Grafikon 10. Prikaz vrste građe koju bi korisnici koristili iz zavičajne zbirke

Grafikon 11. Prikaz broja ispitanika koji bi koristio digitaliziranu zavičajnu građu

Prilog

ANKETA

Ovaj anketni listić nastao je u svrhu pisanja diplomskog rada. Njime se nastoji ispitati koliko su korisnici Narodne knjižnice i čitaonice upoznati s pojmom "zavičajna zbirka" i smatraju li opravdanim pokretanje inicijative za osnivanjem takve zbirke.

Anketa je anonimna i odgovori će se koristiti samo za potrebe ovog diplomskoga rada.

UPUTA: **Zaokružite** slovo ispred odgovora koji se odnosi na Vas. Moguće je odabrati samo **jedan** od ponuđenih odgovora.

1. Vaša dob:

- a) do 18 godina
- b) 18 do 30 godina
- c) 30 do 45 godina
- d) iznad 45 godina

2. Spol

- a) muški
- b) ženski

3. Završena stručna sprema

- a) osnovna škola
- b) srednja škola
- c) preddiplomski studij
- d) diplomski studij
- e) magisterij znanosti
- f) doktorat znanosti

4. Vaš radni status

- a) zaposlen/a
- b) nezaposlen/a
- c) umirovljenik/ca
- d) učenik/ca, studenti/ca

5. Koliko često posjećujete knjižnicu?

- a) često
- b) rijetko
- c) gotovo nikada

6. Jeste li upoznati s pojmom "Zavičajna zbirka" u knjižnici?

- a) da
- b) ne

7. Je li Vam poznato ima li Vaša knjižnica osnovanu Zavičajnu zbirku?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

8. Prema Vašem mišljenju, postoji li potreba za osnivanjem Zbirke koja će sustavno prikupljati, uređivati i obrađivati knjižničnu građu koja se svojim sadržajem odnosi na Vaš zavičaj?

- a) da
- b) ne

9. Za koju svrhu bi Vi osobno koristili građu takve zbirke u Vašoj knjižnici?

- a) školovanje
- b) posao
- c) istraživanje
- d) ostalo
- e) ne znam

10. Koju vrstu građe bi koristili u zavičajnoj zbirci?

- a) razglednice
- b) fotografije
- c) knjige
- d) časopise
- e) novine
- f) zvučnu građu
- g) nešto drugo: _____

11. Biste li koristili digitaliziranu zavičajnu građu?

- a) da
- b) ne

12. Što je za Vas zavičajna zbirka? Objasnite!

Sažetak

Mogućnosti osnivanja zavičajne zbirke u Narodnoj knjižnici i čitaonici Okučani

U ovom radu riječ je o zavičajnoj zbirci i istraživanju mišljenja korisnika narodne knjižnice i čitaonice Okučani o tome da li njihova knjižnica treba imati takvu zbirku te koliko su uopće upoznati s pojmom „zavičajna zbirka“.

Diplomski rad podijeljen je u tri osnovne cjeline. Prva cjelina bavi se općenito narodnim knjižnicama, njihovom poslanju, zadaćama te narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj.

Drugi dio rada opisuje zavičajne zbirke, njihovu definiciju, zadaće, građu, nabavu, obradu i zaštitu građe.

Treća cjelina prikazuje rezultate ankete provedene među korisnicima narodne knjižnice i čitaonice Okučani te njihovo mišljenje o opravdanosti i potrebnosti osnivanja takve zbirke u njihovoj knjižnici. Iz njihovih odgovora možemo zaključiti da veliki postotak ispitanika nije upoznat s pojmom „zavičajna zbirka“ ali isto tako smatraju potrebnim osnivanje takve zbirke u njihovoj knjižnici nakon što im je поближе objašnjeno o kakvoj se zbirci radi.

Ključne riječi: zavičajna zbirka, narodna knjižnica, općina Okučani, Narodna knjižnica i čitaonica Okučani

Abstract

Possibility of establishing a native collection in the National Library and Reading Room Okučani

This paper deals with the native collection and the research of the opinions of the users of the Okučani public library and reading room on whether their library should have such a collection and how familiar they are with the term "native collection".

The thesis is divided into three basic units. The first unit deals with public libraries in general, their mission, tasks and public libraries in the Republic of Croatia.

The second part of the paper describes native collections, their definition, tasks, materials, procurement, processing and protection of materials.

The third unit presents the results of a survey conducted among the users of the public library and reading room Okučani and their opinions on the justification and need for the establishment of such a collection in their library. From their answers we can conclude that a large percentage of respondents are not familiar with the term "native collection" but also consider it necessary to establish such a collection in their library after they have been explained in more detail what kind of collection it is.

Keywords: native collection, public library, municipality of Okučani, public library and reading room Okučani